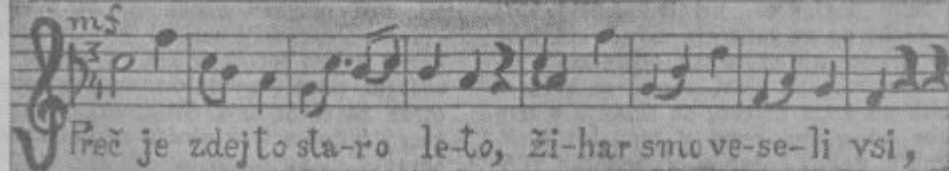

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 1

V LJUBLJANI, 1. JANUARJA 1938

KNJIGA 15.

PETER ZMITEK

KOLEIDNIKI

DOLGA NOČ

RUDOLF KRESAL

Nad mestom se boči temno nebo. Zvezde sijajo.

Noč je, Tako čudovito opojna noč, kakor more biti le v maju, ko hladna sapa boža vroče čelo, ko se vse misli spajajo s pomladjo in se človeku zahoče dobre roke, ljubezni. Zrak je tako čist, da oči počivajo v njem in se vesele vsake luči, vsake sence. Tišine ničesar ne moti. Tudi čas je ne moti.

Daleč je to mesto od velikega sveta. Morda ga nikoli ne zajame vrtnec velikomestnega razkošja, ta od neba izbrani kraj miru, v katerem skoroda ni čuti ne brnenja strojev ne prasketanja industrijskih ognjev. Le samotni korak meščana ga tu pa tam dramatično iz sna, razkriva kdaj pa kdaj njegove rane in veselje.

Lepa je ta pomladna noč, v kateri je vse življenje skrito za tesno zaprtimi in zavešenimi okni, za trdo zaklenjenimi durmi. Morda objame kdaj koga strah ali groza pred vso to skrivnostjo, v kateri so hiše, ulice, ceste, trgi kakor negovani spomeniki nekega davnega življenja.

Tako tiho in čudno je vse.

Lepa je ta noč, v kateri se dviga grad strmo in mračno iz globoke sence proti zvezdam. Mrka preteklost govori iz nje, z mračnimi glasovi sedanosti. O, lepa je ta noč, v kateri je vse nerazumljivo, lepa, polna spravljivega življenja in spravljive smrti.

Lepa je tudi tam, kjer v širokem skrajnem loku tihit življenje z visokimi mrtvimi kamini.

Kako mirni so vsi ljudje v njej.

Kdor ni v tovarni, kdor z nabrekli očmi ne strmi v električne ure, debele knjige, v kolesje rotacijskih strojev ali ne kroti pare v kotlih, kdor ne sedi z motnim pogledom pri kavarniški mizi ali prešerno ne razgraja zaradi storjene mu krivice ali prevelike objestnosti — čaka smrti. spi. ljubi. sanja, se zvija v krčih ali krpa obleko, se sklanja v dve gube od glada, preži v temi na plen, prodaja nekaj korakov od zakotne ulične svetilke svoje šibko telo — ali pa se v razkošju luči, zlata in dragih kamnov, med lovskimi trofejami in v vonju narcis naslaja s penečim se vinom in

napija, napija zaslužnemu ljubljanskemu meščanu, napija lepi tujki, govori z besedami visoke politike o kanalizaciji mesta, ki je kri in meso enega milijona mrtvih duš.

In vendar je vse tiho, tako strašno tiho. Od nikoder ni čuti nenavadnih glasov. In Mark Angelo se smehlja in šepetaje: tako je vse prav in dobro.

Mark Angelo hodi skozi mesto brez cilja, brez miru skozi grobne ulice, katerih tišina razmaje le tu in tam grmeča pesem, ki vpada v molk noči skozi svetlorumena gostilniška okna. Dolgo že hodi po tem mestu, kjer so vse pridobitve modernega duha umno skrite v barok in etamin, po mestu, v katerem ni opaziti, da se človekov duh bije s narodo, da sta beton blazina tisočem, lepa obleka in glad gospodarja lepote, kjer se le palača bije s cerkvijo v neprestanem boju za nadvladanje enega milijona.

Mark Angelo hodi skozi desetletja človekovega napora, da je nastal železobetonski malik, da se bije z njim s stisnjenimi ustnicami ali med divjim krohotom s skrivnostjo širnega stvarstva, pripravljen na vsako smrt, da žrtvuje trume sebi enakih za sonce svojih sanj. Narodni so ustvarili mesta iz jekla in granita, ustvarili mesta bijočih transmisij med milijoni nenehoma se vrtečih koles, so ustvarili poljane grobov in dokazali grozo lepote s križi v vrstah tisočkrat tisoč, pred katerimi vztrepeče otrok in si ne upa dalje, zajoče, steče nazaj k materi in skriva svoj človeški obraz v materino krilo.

Mark Angelu je na smeh. Zdi se mu, da je nad vse mesto povezana krinolina. Zaman posluškuje. Vse, kar sliši, je pritajen hihot.

Ničesar se ni izpremenilo. Vse je še tako, kakor je bilo. Le tu pa tam, skrbno skrit, vzplameneva požar, uklenjena misel — in nekdo umira od gladu.

O, in ostalo je srce. Ničesar ga ni moglo ubiti. Ostala je tista silna bol v prsih, večno hotenje, višek neutešenosti, ki ji leka ne da ne železobeton ne vročina visokih peči, ne kemični laboratorij z dvajset tisoč rohami.

Gabrijela!

Tedaj je Mark Angelo pomislil, da to ne more biti. Gabrijela? Marija? Krista? — Ne, nekaj povsem drugega mora biti, česar nedostaja njegovemu puščavskemu svetu in mu išče podobe zunaj njega.

Doma se je vrgel na ležišče in obležal s široko razprtimi, vročičnimi očmi, iz katerih je gledal glad. Skušal se je pomiriti. Ali vse življenje mu je prekipelo.

Potekla je ura.

Sveča dogoreva. Preko Mark Angelovega obraza je razlit angelski mir.

Pred seboj vidi mater. Osemnajst let od njene smrti. Tisto leto, ko je umrla, je nehal biti otrok. Po materini smrti ga je pogotnilo mesto.

Gleda mater, kako rano zjutraj vstaja, utrujena, slabotna, brez krvi v obrazu. Posluša. V kuhinji rahlo ropoče posoda. Najstarejši brat še spi. Ob šestih mora v jamo. Zdaj zdaj vstane. Skupaj ležita. On — najmlajši in Štefan. V hiši je zelo malo prostora.

Potem je Štefan vstal. Vstal je tiho, nenadoma, kakor da vso noč ni bil zatisnil oči. Bal se je, da ne bi zbudil nje-

ga, najmlajšega. Ali mati ga je slišala. Ona je zmerom vse slišala.

Ura bije pol šestih.

Štefan je že v sajastih hlačah in jopi. Suknjiča ne bo obiel. Vrže si ga čez roko. Vzhod je zarjast.

V daljavi šumi rudnik. Šumi, kakor da bi deroča reka pozvanjala. Mark Angelo je prebujen. Doma so mu rekli Tonček. Mark Angelo je šele pozneje postal. V resnici se je pisal za Antona Črvino. Ali dokler je bil Anton Črvina, so se mu smejali, potem pa, ko si je privzel ime Mark Angelo, se mu nihče več ni smejal in Mark Angelo so verjeli, kadar je spregovoril o gladu, ki ubija tam med hribi otroke.

Mark Angelo gleda v strop in se smehlja ob spominu na mater. Kako je prihajala vsako jutro v sobo. Tiho je pozdravila, Štefan pa je le zagodrnjal in si zapenjal gumbe. Nikoli ni bil vesel.

Ko je popil kavo, je vrgel ob lepem vremenu čez roko suknjič, stopil k materi in ji dal roko. Mati mu je pogledala

v oči, zatem je žalostno sklonila glavo in tiho dejala:

»Srečno!«

Da, oče ni bil rudar. Umrl je kmalu potem, ko se je rodil on, najmlajši. Prav za prav ni bil oče ničesar. Gosli je igral. Veliko je bil v mestu in igral v velikih gostilnah. Lotila se ga je sušica in je šel z družino v svoj rojstni kraj, Trbovlje. Tam je imel majhno hišo po očetu in je mislil, da mu bo lažje. Pa mu ni bilo. Sorodniki ga niso marali. Sorodniki godca vobče nimajo radi. Potepuh, so mu rekli. Pomagati pa mu tudi nihče ni mogel. Vsi so hodili v jamo. Oče je pljuval kri in igral dalje po krč-

mah in moral piti. Časih je materi dal malo denarja. A le redkokdaj. Morala je hoditi v lepe Trbovlje h gospodi pomagat. Tako je preživljala vso družino. Ljudje niso govorili o njej nič lepega. Ona pa je molčala. Tudi oče je molčal. Mark Angelo ve, da je bila zelo lepa.

Bratje so odrasli in so šli v jamo. Potem je bilo boljše. Zaslužili so. Tudi on bi bil šel v jamo, pa je bil preslaboten. Rodil se je, ko je mati bila že hudo oslabela in je oče umiral.

Ko je Štefan odšel v jamo, je stopila na prag in gledala za njim, dokler ni izginil za ovinkom. Ni se genila.

Ura je odbila šest.

Materi so se črte v obrazu skrčile.

Zdaj, zdaj je že na dnu, je zašepetala. In zdaj ga pretresa dleto. Zdaj se je ž njim doteknil črne stene. Vrta. Zasa-ja. Lodi. Drobi. Štefan se premika korak za korakom, sključen ali ležeč na tleh, srepo zroč skozi prah, med oglušujočim truščem kompresorjev in brnenjem električnih strojev, kriki in kletvami. Za njim napol goli tovariši, umazano rumene pošasti, mokre od znoja, z vročično se bliščečimi očmi v črnih obrazih. Slabotne luči rovnih svetilk mečejo na vse umirajoče svetlobo. Za Štefanom žvižga lokomotiva, kolesa zvenče ropočejo. On pa riže, riže, se plazi, kolje črno skalo, vsak dan od šestih do dveh.

O LJUBEZNI

Paul Géraldy, član francoske akademije, je nedavno izdal v pariški založbi Hachette zbirko aforizmov, ki so posvečeni večinoma poglavju o »ljubezni«.

Naslado smo osvobodili, očistili in povzdignili s tem, da smo jo imenovali ljubezen. Toda kaj smo storili z ljubeznijo!

Saj veš, kaj pravi Renan (francoski učenjak, čigar slovito delo »Življenje Krista je šlo po vsem svetu): Ženska ljubi moža, mož pa Boga.

V prijateljstvu je mnogo več ljubezni kot v ljubezni.

Treba je nekaj sličnosti, če se hočemo medsebojno razumeti, toda treba je tudi nekaj razlik, če se hočemo ljubiti.

Ni dni, ko ljubimo bolj, niti dni, ko ljubimo manj. So pa dnevi, ko ljubimo, in pa dnevi, ko ne ljubimo.

Mati stoji in bulji predse. Mimo nje hodijo fantje in moške. Vsi jo pozdravljajo:

»Dobro jutro, mati!«

Ona pa šepetaje, s trudnim nasmehom odgovarja:

»Srečno! Srečno!«

Ta ali oni ji pravi smeje se:

»O, to pa to, mati!« in gre dalje.

Poteklo je pol ure. Mati je videti vse manjša. Zdaj pa zdaj jo strese mrz. Oči se ji izgublajo v globokih vrtninah. Celo se ji od skrbi guba in brazde okrog tenkih, brezkrvnih ust so od trenutka do trenutka ostrejše. Ustnice ji drgečejo.

Sonce se dviga in ji sije zdaj naravnost v oči. Ali mati se še zmerom ne gane. Kaj čaka? Nepremično gleda v eno in isto smer, v kateri je izginil Štefan. Telo se ji ključi, upogiba, kakor da jo h tlom pritiska neviden bat. Zdaj zdaj mora pasti. V njenih očeh je groza. Roke ji vise mrtvo ob telesu.

In potem so se ji oči razširile. Ves obraz ji je zasijal v jutranjem soncu. Zravnala se je, globoko vzdihnila in vsa skrb in strah sta ji izginila z obraza, ki ga je osvajal srečen, sproščen smehljaj.

Za njo je šele zdaj napočilo jutro.

DALJE

ILUSTRIRAL FRAN SKODLAR

Ljubezen je kot denar, samo za to, da jo zapravljamo.

— Srečen sem bil v ljubezni, je dejal nekdo, ko sem spoznal, da žena ni zmožna, da bi mi bila tovarišica po duhu.

Kdor ne ljubi, so mu lahko dovolj poljubi in naslada. Kdor ljubi, mu je to premalo.

Ko si star 20 let, iščeš v ljubezni duševnega podviga, nekakšno vzvišeno dvojnost, višek, ideale, Boga... Pozneje iščeš usta, roke, telesa, kolena... Človeško toplino in svežino... mladost. Človeško telo!

Žensko, ki smo jo ljubili enkrat, ljubimo še dolgo.

Največjo dobrino nam je podarila ljubezen, ker ji smemo verjeti.

Nihče ni vreden, da bi ga ljubili. Nihče ne zasluži, da bi ga ne ljubili.

Kdor ljubi, sodi preobro. Kdor ne ljubi, sodi slabo.

O GOLŠAVOSTI

DR. FRANCO CIBER

Uvod

Vsakdo izmed vas ima večjo ali manjšo golšo; eden komaj znatno, drugi veliko ali pa jo je v svojem življenju od šestega pa do dvajsetega leta kdaj imel in jo potem izgubil. Naši kraji — naj se takoj v začetku izrazim — niso izrazito golšavi, vsaj v taki meri ne kot so oni v Švici, na Tirolskem, nemškem Sredogorju, Koroškem i. t. d., kjer je golšavost odločno ljudska napaka. Tudi vas golša zdaj eventuelno ne moti, — bo vas pa mogoče pozneje — čeprav vam bo samo v lepoto napako; lahko se pa zgodi, da vas bo ovirala v vašem vsakdanjem opravilu. Tudi z ozirom na vaše potomstvo je važno, da niste golšavi, brez ozira na to, da že eventuelno sami trpite na lenosti duše, mišljenja i. t. d. kamor vpliv golše tudi sega.

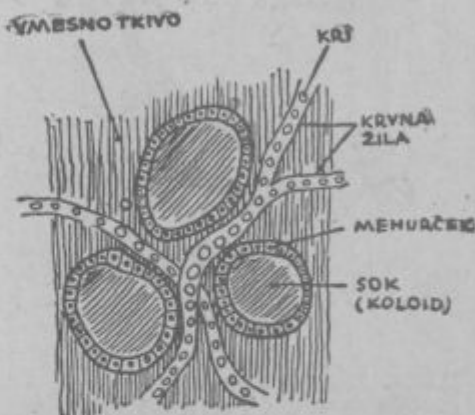
Zanimivo bi bilo torej zvedeti kaj več o golšavosti ter o ukrepah, ki nas obvarujejo zadevnih posledic.

Notranja sekrecija

Ščitna žleza je ena izmed mnogih žlez v človeškem telesu: to so različno oblikovane žive kepe, ki imajo z ozirom na svojo posebno zgradbo sposobnost proizvajati gotove sokove in jih oddajati bodisi po posebnem izvodilu na namembna mesta, bodisi so brez izvodila in oddajajo producirano snov neposredno v krvne žile, da se po krvi raznosijo na kraje, katerim je sok za nemoteno delovanje organov potreben. Prve so žleze z izvodilom in sem spadajo na primer: priušesna slinavka (parotis) — žleza, ki proizvaja slino, (je pred ušesom tik pod kožo in se nalezljivo vnetje te žleze imenuje mumps) ki se izliva po cevki v usta in ki ima nalogo v ustih namočiti grizljaj ter razkrojiti škrob in sladkor v enostavnejše sestavine, ki se lahko vsrkajo v črevesni sluznici v kri. Sem spada trebušna slinavka, ki oddaja svoj sok črevesju, da tam razkrajata mast in beljakovino. Še mnogo takih žlez poznamo.

Druga vrsta žlez so one, ki oddajajo svoj sok neposredno v kri. Te žleze se imenujejo žleze z notranjo sekrecijo (notranjim izločevanjem). K tej vrsti

žlez spada ščitna žleza, (ki dobí, če je vidno povečana, ime golša). Sem spadajo tudi spolne žleze, nadobistna žleza, možganski privesek (hipofiza). Ne katere žleze so pa tako sestavljene, da spadajo i k prvi i k drugi vrsti: so ob-

ŽLEZA Z NOTRANJIM
IZLOČEVANJEM (ŠČITNICA)

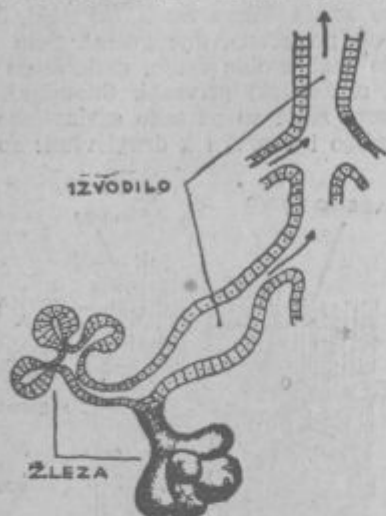
enem žleze z notranjo in obenem žleze z vnanjo sekrecijo n. pr.: trebušna slinavka — pancreas — katere naloga ni samo, da s svojim sokom razkrajata beljakovine in maščobe v črevesju, temveč tudi s svojim sokom, ki prihaja v kri, regulira množino krvnega sladkorja. Če ta žleza oboli (n. pr. zaradi tuberkuloze, raka ali vnetja) — svojega soka več ne proizvaja — se pojavi na človeku dvoje vrst bolezenskih znakov. Na eni strani se beljakovine in maščobe v sladkorju ne morejo razkrajati ter vsrkavati v kri in jih najdemo kasneje v blatu takšne, kakršne smo použili; na drugi strani pa nastopi bolezen imenovana sladkorna bolezen ali diabetes, kot posledica pomanjkanja soka žleze z notranjim izločevanjem, tako zvanega insulina.

Toda to le zaradi razumevanja!

Fiziologija žleze ščitnice

Ščitna žleza (thyroidea) je žleza brez izvodila — žleza z notranjim (krvnim) izločevanjem. Producira sok, ki ga sprejema kri, krožeča v krvnih žilah ščitne žleze. Sok se po potrebi

oddaja različnim delom telesa. Iz česa sestoji ta sok in čemu služi? Natančne preiskave so pokazale, da je v tem soku velika količina joda, vezana na beljakovine in različne dru-

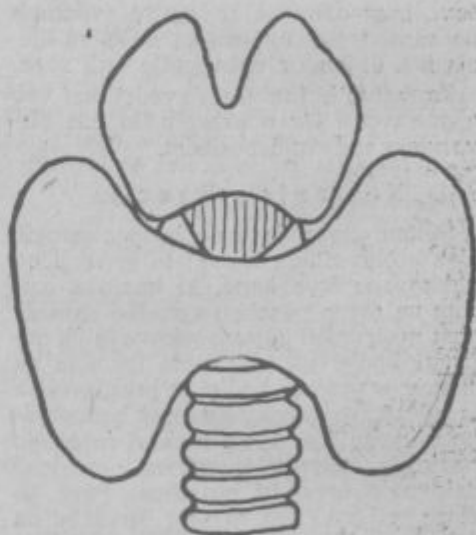
ŽLEZA Z ZUNANJIM
IZLOČEVANJEM (SLINAVKA)

ge kemične spojine. Jod tega soka oziroma sok sam ima kot vsi drugi sokovi žlez z notranjo sekrecijo velik pomen za človeka. Tako pivni sok golše na rast človeka, vpliva na presnavljanje v človeku in živali, baje uničuje strupene snovi nastale pri preoblikovanju telesa, uničuje tudi strupe bacilov. Še mnogo nalog ima ta sok v telesu, ki jih pa na tem mestu ne bomo naštevali — saj bomo kasneje videli, kaj vse se zgodi s človekom, kateremu žleza ščitnica oboli: kakšni nenavadni in nezdruživi pojavi se nokažejo na človeku, v čigar krvi kroži premalo ali preveč tega soka.

Anatomija žleze ščitnice

Ščitna žleza je pri enem na prvi pogled vidna, pri drugem je pa ni opaziti. Ima jo na prav vsak človek in če se poslužimo male umetnice, jo lahko pri vsakomur otipamo. Položimo prste desne roke neposredno pod jabolko na vratu recimo osebi naj pogoltno slino in pod prsti čutimo kako nanie pritisne, kako se eventualno že vidno pokaže ščitna žleza. Če pa je ščitna žleza že kolikor velika vidimo pri požiranju, kako se izboči in napne. Ta pojav

nastane zaradi tega, ker je golša tesno zvezana z jabolkom oziroma sapnikom in se sapnik pri požiranju dviga. Ob enem z dvigom sapnika se dvigne in pojavi tudi ščitna žleza. Ščitna žleza je organ, ki ima približno obliko črke »veliki H«, torej kepa tkiva, ki je sestavljena iz dveh polovic jajčaste oblike, zvezanih med seboj z vmesnim delom. Na vsaki strani gornjega dela sapnika tik pod jabolkom je po ena polovica ščitne žleze, vmesni del pa tako rekoč jaha na sapniku. Normalna žleza tehta približno 25 gr, ter meri približno 6 cm v višino in isto toliko v širino. Povečana žleza, to je golša, meri in tehta primerno več, nekatere tudi kilogram in so ogromnih dimenzij. Ščitna žleza je pod drobnogledom gledana, sestavljena iz malih mehurčkov, čijih obod tvorijo celice — stanice, ki izločajo sok in z njim polnijo mehurčke. Prostori med mehurčki so izpolnjeni z veznim tkivom,

ŽLEZA ŠČITNICA

v katerem potekajo tudi krvne žile. V te krvne žile si najde pot sok teh mehurčkov in naloga žil je, da nabrani sok odnašajo po telesu naprej.

Razdelitev golše

Zapustimo normalne razmere in se ozrimo na obolelo ščitno žlezo. Bolna ščitna žleza, zdat golša imenovana, ima lahko prav različno obliko, je lahko mala, lahko velika, lahko enakomerno povečana ali delno, ima včasih grčaste nabrekljne, je mehka ali trda. V glavnem

jo pa lahko razdelimo na dobrohotne (benigne), na zlohodne (maligne) oblike ter na one, ki nastanejo zaradi vnetja golše, bodisi nenadnega ali kroničnega. K zlohodnim oblikam spada pred vsem rak ščitne žleze in je tu upanje na ozdravljenje kot pri vsakem raku malenkostno. K dobrohotnim pa spadajo golše, ki eventualno čez čas izginejo ali pa enakomerno in zelo počasi rastejo, delajo eventualno kake težave in je potem potrebno njih operativno odstranjenje. V splošnem pa jih človek nosi vse življenje in so mu le v lepoto napako, če izvzamemo vpliv golše na srce, ki se slej ali prej vedno pokaže.

Vpliv golše na telo

Golša v splošnem ima na telo lahko dvojen vpliv. Neposreden in posreden. Neposredno se pojavijo težave pri človeku z ozirom na velikost golše ter pritisk na organe — dele telesa — v katerih bližini se nahaja. Tako lahko pritiska povečana golša na sapnik in pojavi se otežkočeno dihanje. Lahko se pridruži pravo dušenje in sledi eventualno smrt (Kropftod). Hripavost — vse do le šepetajočega govorjenja, je posledica pritiska golše na živce. (N. recurrens). Pojavijo se težave pri požiranju. Nekateri dobe zabuhel obraz, ker jim je odtok krvi iz glave otežkočen. Pa tudi srce in pljuča trpe v smislu počasnega a stalnega širjenja (povečano srce, razširjena pljuča). Vse v mehaničnem pogledu.

Vpliv na golšo je pa tudi posreden. Zadevno bomo pozneje slišali o miksedemu in bolezni imenovani po nemškem zdravniku Basedow.

Navadna (benigna) golša — golšavost

Posvetimo glavno pozornost benigni (dobrohotni) golši, ker le ta prihaja največ v poštev. Golšavost imenujemo stanje, pri katerem je ščitna žleza več ali manj povečana. Golša se pojavlja v velikem številu in velikem procentu prebivalstva, pred vsem v golšavih krajih. Z ozirom na to pravimo, da je golša v teh krajih doma, da je endemična. To so pred vsem alpske doline, potem pa tudi toki velerek. In končno ostale evropske doline, kjer ima golšo tako rekoč vsako Visoke planote, obmorski kraj in podobno so golše prosti. Tam, kjer se pojavi le tu pa tam kak

primer golše, govorimo o sporadičnem nastopu. Zgodi se pa tu in tam, da nastopi golša tudi epidemično: prebivalci gotovega večjega kraja ali več krajev

Benigna golša

skupaj obole za golšavostjo, čeprav te običajno tam ni. V golšavih krajih se golša pojavi pri človeku že kmalu po rojstvu. V šestem letu starosti ima že veliko število otrok enakomerno povečano golšo. Višek nastopi nekako za časa pubertete (doba spolnega dozorevanja), ko je 90—95% mladine tako rekoč okužene. Tudi v negolšavih krajih se pojavja povečanje ščitne žleze pred vsem v času pubertete. Pri nas so rezultati merenj pokazali kakih 50% golšavosti. Imajo pa negolšavi kraj pred golšavimi to prednost, da golša do nekako tridesetega leta starosti izgine, kar v golšavih krajih ni tako pogosto.

Klasična dežela golše je gotovo Švica. Tam je golšavost izredno razvita. Švicarji se na vse mogoče načine trudijo, da bi odpravili to zlo. Natančno in že dolgo vrsto let raziskujejo vzroke golšavosti, dolgo že vršijo merjenje golše, saj so znane švicarske mere za določitev velikosti golše. Veliko se trudijo z zdravljenjem golšave mladine.

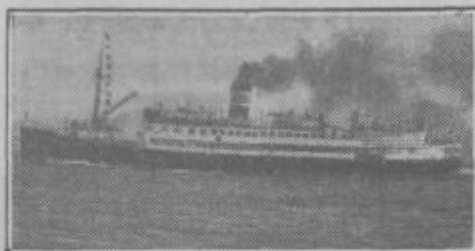
DALJE

ČRNE GORE

DR. BOŽO SKERLJ

»LOFOTEN« — NOČ — STAD — AALESUND — ROMSDALSFJORD — KRISTIANSTAD — TRONDHEIM

Lofoten« se je z nami odpravila na svojo 12. vožnjo. Čedna, brza ladja, 1717 ton, moderno urejena. Ima le dva razreda: prvi, luksuzni in tretji. Bili smo v tretjem, ker nam finance niso več dopuščale in ker so nam vsi rekli, da se na »Lofoten« prav dobro lahko vozimo v tretjem razredu.

Ladja »LOFOTEN«

Norveške ladje večinoma nimajo drugega razreda, nimajo pa tudi krovnih potnikov. Prvo je utemeljeno v tem, da nudi tretji razred vse udobnosti, ki jih kulturni človek rabi: tekočo toplo in mrzlo vodo v vsaki kabini, osrednjo kurjavo, električno luč, udobne postelje in dovolj prostora za prtljago; kjer je potrebno, so v kabinah tudi vrtilni ventilatorji. Drugo pa ima svoj vzrok v tem, da gotovo 8—10 mesecev na leto, zlasti severnejše polarnega kroga, ne moreš biti ves dan na krovu, ker to podnebje ne dopušča. Tretji razred ima dve do šestposteljne kabine in skupne prostore (kadilni salon, damski salon in veliko jedilnico). V vseh skupnih prostorih je preskrbljeno za vsakega potnika za ležišče, in sicer prav udobno. V kabinah visi pri vsaki postelji rešilni plavalni »pas«, zakaj ladja, ki ima prostora za 400 potnikov v obeh razredih, ima le 6 rešilnih čolnov, ki bi zadostovali za komaj 60 ljudi. Tako tu vsakega potnika spominjajo rešilni pasovi na nevarnosti pomorske vožnje ob strmih bregovih Norveške, kjer so neštete čeri vedno pripravljene, da pogubijo vsako ladjo, ki se točno ne drži predpisanih smeri.

Razume se, da je dobro preskrbljeno za čistoto stranišč in skupnih umivalnih

prostorov, kjer teče prav tako ves dan vroča in mrzla voda in kjer so zmerom na razpolago tekoče milo in brisače. V higienskem oziru je torej tudi v tretjem razredu za vse izvrstno preskrbljeno. Tudi hrane je dovolj in še preveč — seveda ni vse za naš okus. Toda to so tožili tudi potniki (tujci) prvega razreda.

V takem potovanju za tujce je všteta vsa vožnja, stanovanje in prehrana z vsemi napitninami, več izletov z motornimi čolni in avtomobili ter skupni zajtrk in kosilo v Trondheimu. Vse to je stalo za nas tri 403 norveških kron, kar je bilo po takratnem kurzu 4030 Din (za 11 dni); ta cena velja za vožnjo iz Bergena preko Severnega rtiča (Nordkapa) in Kirkenesa nazaj v Trondheim.

★

Iz Bergena smo odrinili 9. avgusta zvečer po Byfjordu na sever. Med otoki in visoko obalo Norveške po razmeroma mirnem morju smo se peljali ob sončnem zatonu proti otoku Flora. Večer je bil krasen, sonce je izlilo vso svojo žarečo svetlobo nad morje in otoke. Tu in tam se je zableščal svetilnik, tam rdeče, tam zeleno, pred nami belo.

Kmalu sem se seznanil z nekaterimi potniki; eden je bil bolj nadležen in se je stalno sukalo okoli kuhinje; zanimali so ga žganje in postrežnici, od katerih sicer nobena ni bila greha vredna, toda temu sitnežu je to bilo vse eno. Bil je kmalu »v rožicah« in po nekaterih brezuspešnih poskusih, da bi se z nami bližje seznanil, je odnehal. Žal, da se je le čisto kratko časa peljal z nami neki novinar iz Bergena, s katerim sem prišel hitro v živahen razgovor. Prvotno me je imel za svojega poklicnega tovariša, toda ker sva se že bila seznanila, mu ni nič storilo, da nisem, kar je pričakoval. Bil je izobražen človek, ki je mnogo prepotoval in tudi dobro govoril nemški, tako da sva se brez težav pogovarjala. Pomagal nam je preko prvih težav na ladji. Povedal mi je marsikaj zanimivega o številu otrok na Norveškem, o šolstvu itd., o čemer sem pa že pisal. Pred nedavnim je imel študijsko ustanovo od svojega lista za Švico in za

Francijo; bil je tudi v Angliji. Prav zanimalo in veselilo me je, da list sam skrbi na ta način za čim višjo svetovno naobrazbo svojih nadarjenih urednikov. Seznanil sem se še s prvim krmarjem, ki je tudi govoril nemški, dočim je drugi krmar znal angleški, a razumel je za silo nemški, tako da sva se i z njim, če sva si pomagala še z norveščino, lahko sporazumela.

AALESUND

Med pogovorom nas je zajela noč, postalo je hladno. Tu pa tam je ladja drknila mimo črnih velikih senc — malih otočičev in čeri —, na katerih so se bliskali mali svetilniki. V ozadju, proti vzhodu, smo slutili celino. Še zmerom so nas obkrožali neumorni galebi, ki so budno pazili na vsak drobec, ki je padel s palube.

Ko smo se po dobro prespani noči zbudili, je bilo sonce že visoko nad gorami. Na nebu so tu pa tam viseli težki oblaki in obala na vzhodni strani je bila strma in črna. Bili smo pri predgorju Stad, enem najnevarnejših mest obalne plovbe na južni polovici Norveške. Ne veš, zakaj ladja vedno spreminja smer, toda slutiš — tu morajo biti nevarne čeri pod vodo, ki na tem mestu stalno valovi. Obala je tu proti Atlantiku popolnoma odprta, noben otok ne varuje ladij, ki so ob viharju na tem mestu zmerom v nevarnosti, da se razbijejo ob čeri ali ob skalnatem bregu.

Zdaj križamo ozek fjord, ki se zarezhe daleč v obalo. Nad vsem tem je razlita luč mladega sonca ... Nepopisno lepo je!

Proti poldnevu se bližamo Aalesundu, kjer bomo imeli časa nekaj ur, da si ogledamo mesto. Pristajamo. Moj mali Baby box je že v žepu in tako lahko gremo z ladje, kjer mirno pustimo vse dragocenosti v odprti kabini. Nikoli nam

ni nič zmanjkalo, ljudje so zaneestjivi in poštenu.

Ogledali smo si mali Aalesund, ki vzbuja zanimanje zlasti zaradi tega, ker ni zgrajen iz lesa. 1904. je namreč popolnoma pogorel in tedaj so ga nazidali iz kamna in opeke. Mnogo zaslug si je takrat stekel cesar Viljem II. za to mesto, ki mu je postavilo čeden spomenik, o katerem sem že prej pisal.

Takoj za mestom se dviga sredi mestnega parka visoka skala, ki obeta veličasten razgled. Dobra pot pelje na vrh in nihče naj ne zamudi malo truda, zakaj pogled odtod je res krasen. Pod nami Aalesund, ki leži na dveh polotokih, ki zapirata globok fjord. Na desni strani neskončno morje, na levi ostri vrhovi visokih, črnih gora. Kakor igračke se zdé ladje, ki prihajajo v luko, kakor lupinice izgledajo ribiški čolnici in motorni čolni. Sredi mesta pa je ribiško pristanišče v tesnem kanalu, ki loči oba polotoka. Jambor pri jamboru, zastavice, čolnici in ribiči. Vse je tako majhno odtod.

Fjord za Aalesundom

Žal, smo morali kmalu nazaj in na ladjo, ki je medtem že oddala in sprejela brzovozno blago in pošto.

Zdaj plovemo mimo poraščenih otokov v popolnoma mirni vodi proti Moldeju, mestu rož, kakor mu pravijo Norvežani. Sonce prav ostro pripeka na palubo in zrak je topel, kakor ob tem času pri nas.

Ladja je zavila v ozek Moldefjord, ki se pa kmalu razširi. V daljavi, na kopnem, se odpira krasna alpska panorama — hribovje okoli znamenitega Romsdala. Od tam, od Aandalsnesa, teče zdaj železnica v Trondheim in Oslo preko visokega Dovrefjella. Tudi Molde smo si ogledali, toda mestece samo ne nudi toliko kakor njegova krasna lega. Zani-

mivo pa je, da je tu vse v zelenju, da človek ne bi verjel, da je že na geografski širini južnega Islanda in severneje nego južni konec Grenlanda! Tam je v teh širinah neprijazno in hladno, tu pa zeleno, kakor v naši Dalmaciji! Seveda tu ne rasejo iste rastline, ista drevesa kakor v Dalmaciji, a sveže je vendar vse; saj tu niti zime niso posebno hladne.

Ko smo zavili spet ven proti morju in proti severu, se nam je nudil krasen pogled: sonce je bilo za nas zakrito od oblakov, toda v ozadju je sijalo s polno lučjo in tako smo dobili vtis obale, kakor da stoje tam visoke temne kulise, ki postajajo proti ozadju čim svetlejše. Sploh sem na Norveškem večkrat spoznal, kako krasne slike ustvarjajo sonce, morje in gore v premnogh barvnih in svetlobnih odtenkih. Kolikokrat ti poda fotografska kamera sliko gledaliških kulis, ki nastane le ob prav ugodnih svetlobnih razmerah. Globina, ki jo tako dobiš, je še mnogo lepša nego barvni odtenki, tu ustreza še najbolj črna bela tehnika grafike ali pa fotografske plošče.

Proti večeru smo se približali Kristiansundu, zanimivem mestecu, katerega večji del leži na otoku, manjši pa na kopnini; med obema deloma je pa sund, morski kanal, v katerem je pristanišče. Šli smo malo na sprehod, ker smo si hoteli ogledati okolico z vrha nad mestom. Tam imajo velike vodne rezervoarje za dežnico, ker je tu le malo vode — saj leži mesto na malem otoku. Sonce je izlilo vse svoje večerne barve nad morje in pokrajino, uživali smo sončni zatoj daleč od domovine, sami med Norvežani, in vendar ne tujci! Tako naše je bilo vse to, saj so i ženo i mene navezale že dolgoletne sanje na to deželo, katere krasote smo zdaj spoznavali.

Morje! Veliki Atlantik je šumel pod nami, mračilo se je že, ko smo odhajali proti mestu in na ladjo. Še so nakladali tovor, tudi kuhinjo so zalagali, pol prašiča so prinesli in drugega mesa. Tako, vse gotovo, zvonec je zapel v tretjič, nekaj žvižgov, ladja se strese pod močnimi sunki velikega vijaka, ki nas potegne z vso silo nazaj iz pristanišča. Ljudje nam še mahajo. Srečamo še samotne čolnice, prehitimo ribiške barke in — spet smo na morju.

Prve zvezde so se pokazale na jasnem nebu. Krenili smo proti severu v noč in

se po mirni vožnji zbudili v Trondheimu.

Tu smo imeli dovolj časa, da si ogledamo mesto, ki je bolj nego katerokoli doslej res vse iz lesa — z izjemo cerkvâ, pošte in kolodvora. Trondheim sam ne naredi posebno globokega vtiska, življenja je tu malo in vse je precej zaspno in počasno. Ljudje imajo čas — tu

Zgoraj: pristanišče v MOLDE, v ozadju Moldefjord. Spodaj: »kulise« z južne norveške obale

se namreč začena norveški sever z dolgimi zimskimi nočmi, v katerih teče življenje neznosno počasi. Hoteli smo zajtrkovati v mestu, prišli smo ob osemih v eno največjih kavarn, kjer nam je še bilo zaspno, osobje želelo počasno »dobro jutro«, na tihem pa najbrž preklinjalo zgodnje obiskovalce. Bili smo edini — seveda tujci! Ob pol devetih še ni bilo naročenega zajtrka, tako da smo morali oditi tako rekoč lačni, ker bi nas sicer naša »Lofoten« ne čakala. Spoznali smo tudi nazaj grede, da je tu vse življenje premaknjeno za dobro uro ali dve nazaj nasproti srednjeevropskemu.

Trondheim ima tudi prav čedno lego, od treh največjih mest sicer najmanj imponantno, a vendar je tu pokrajina čisto drugačna nego v Oslu ali Bergenu. Rekel bi, da je bolj — naša! Čudite se, kaj, tako visoko na severu? Da, položno, zeleno gričevje, fjord kakor veliko jezero, katerega bregovi na oni strani se zlijejo v sinjino neba. Sonce sije prijazno in toplo, noči so poleti prav kratke, v dveh, treh mesecih poletja rase tu vse s podvojeno silo in tako se

zdi, da leži Trondheim mnogo južneje nego Oslo. Ta razlika je utemeljena v poonebju, ki je v Osu že jako kontinentalno, a tu gori milo in brez velikih toplotnih razlik med zimo in poletjem.

S Trondheimom smo se bolj seznanili nazaj grede, zdaj smo imeli časa le nekaj ur. Ladja nas je peljala nazaj proti odprtemu morju. Srečavali smo stare jadrnice, čolne še vikinškega tipa z velikim rjavim jadtrom, ki so ob lah-nem vetru le počasi rezali mirno vodo širokega fjorda.

Južni breg je še dosti strm in visok, toda o črnih gorah tu ne moremo več govoriti; severni breg je pa ravnina, razmeroma gosto naseljena z velikimi kmečkimi dvori; krave se pasejo po sočnih travnikih, le prav daleč proti severu in severovzhodu slutimo v prozornih obrisih visoko gorovje notranjščine.

Med nizkimi otoki zavije »Lofoten« v velikem loku proti severu mimo enega največjih svetilnikov in — spet smo na prostem morju. Tam zunaj na Atlantiku, na mali čeri vidimo še svetilnik, proti vzhodu pa obalo kopnine. Popoldan-

sko sonce zopet pripeka na krov, na katerem se igrajo otroci; tudi naša je med njimi. Našla si je dve mali prijateljici in po celi ladji je slišati njihov vesel in razposajen vrišč. Zdaj so na zgornjem krovu, zdaj pri nas, zdaj v kabinah.

Ko smo zapustili Trondheim, sem imel občutek, da smo zapustili za seboj nekaj nam že znanega in da plovemo zdaj šele res v severne kraje v popolnoma neznan svet, ki ga bomo odkrivali v prihodnjih dneh. Tu je samo še ladja prometno sredstvo; šele v zadnjem času na kopnini tudi veliki poštni avtobusi.

Plovemo preko širokega ustja Foidenfjorda, kjer obala ni zaščitená po otokih. Tu nam daje morje le malo spoznati svojo moč, le nizki valovi prihajajo z Atlantika, a mi se prav znatno ziblremo po njih. Prvi krmar pripoveduje, da je tu zmerom valovito morje; nič za to. Enakomerno si brazdi hitra »Lofoten« svojo pot proti Rørviku, prvemu pristanišču za Trondheimom. Danes bomo imeli zadnjič noč, jutri prekoračimo severni polarni krog!

JOS. LIPP: ZIMSKA NOČ

ELASTICNI PARNI KOTEL

Zelo važno je, da so parni kotli kolikor mogoče elastični, t. j. da morajo pri menjajoči se potrebi dajati ravno toliko pare, kolikor se je rabi v dotičnem trenutku. Ne gre tedaj za elastičnost materiala, marveč za elastičnost učinka. Doslej so morali zakuriti kotle cele ure prej, preden so rabili njihovo silo; tudi ureditev obremenitve med obratom je bila združena z veliko izgubo na času in kurivu. Tudi je obetajala nevarnost, da pri nenadnem dovaianju toplote parni mehurčki zaženo vodo iz kotla v cevi in stroji, kar je povzročalo čisto občutno poškodovanje. Zdaj se je tehniki posrečilo, da je s primernimi novimi uredbami odstranila to nevarnost.

Važno novost tvori tudi »zapora prepriha«. S posebno pripravo se namreč peč in kotlov zrakovod med prekinitvijo obrata popolnoma oddelita od dimnika, da se s tem prepreči prevelika ohladitev. Tako so dosegli, da ostane kotel v elektrarni, ki je le ponoči nekoliko ur v obratu, celo po 20 urah skoraj tako vroč, kakor je bil ob koncu obrata. Zato zahteva pri ponovnem pogoju le malo časa, da se zakuri. Ako pri izdelovanju kotla uporabljamo posebno lahke material, lahko dosežemo, da nam je treba za zakurjenje stroja le malo časa.

ZIVLJENJE IN SMRT V SING SINGU

Lewis E. Lawes
(LEWIS E. LAWES)

Mama, ta mož je pa tako podoben papanu!« je vzkljknila mala ministrova hči in pokazala materi s prstom na jetnika iz Sing Singa, obsojenega na desetletno ječo zaradi tatvine in ropa.

Ta vzkljk me je na tihem zelo zabaval, gospo pa je spravil v hudo za-

šča. Danes je po zaporih Zedinjenih držav 150.000 ljudi, torej toliko kolikor šteje stalna vojska naše države. Več kot 15.000.000 našega prebivalstva je bilo že obsojenih enkrat ali večkrat in več kot 5.000.000 je že sedelo v ječi.

Vprašajte deset ljudi, ki jih srečate na ulici o vzrokih tega obsega zločin-

LEWIS E. LAWES, ravnatelj SING SINGA, največje jetnišnice na svetu

drego, ker je prav dotični minister svoj čas dokazoval, kako so zločinci že telesno označeni in da jih moremo že na prvi pogled spoznati v množici.

»Morali bi jih tepsti. Moja trdna vera je, da je treba z zločincem kruto in najstrožje nastopati.« tako mi je modroval neki gospod pred več leti. Ni minulo dolgo in sin tega moža je prišel v Sing Sing. In isti človek je skušal tedaj na vse načine obiti pravila kaznišnice, ki ne dopuščajo, da bi pošiljal oče posebno hrano svojemu sinu, ker v smislu zapornih določb jetniki ne smejo dobivati nikakih »luksuznih« predmetov.

Vprašanje zločinstva je danes izredno važno ter je celo eden naših največjih narodnih problemov bodisi z etičnega bodisi z gospodarskega stali-

stva in prejeti boste najbrž deset različnih odgovorov. Vprašajte jih nato, na kak način bi se dalo to odpraviti, in dobili boste spet deset različnih predlogov. Kako je mogoče, da obstajajo taka nasprotja v teh nazorih?

Do danes je napisanih že nekaj dobrih knjig o zločinah in zločincih. Problem obravnavajo sociologi, pravniki čisto tudi na podlagi svojih izkustev odpuščeni kaznjenci. Vsi gledajo na vprašanje nepopolno. Sociolog vidi zločinca kot proizvod današnjega družabnega reda, pravnik ga gleda kot človeka, ki je hote hudoben, kaznjenc ga vidi kot bitje, ki je še za stopnjo nižje od psa.

Jaz ga vidim kot človek v ječi. Zivim s tem človekom, jem z njim, govorim z njim, čitam njegovo pošto, nad-

ziram njegove obiske, vem kaj bere, stojim mu ob strani, ko je bolan, poznam ga, kako se drži v bolesti, gledam ga, kadar stopa v smrt.

Mislím torej, da ga poznam v dno duše in razumem tako kakor ga razume le malo ljudi, kajti večina ga je videla ali slišala samo od ene strani njegovega življenja.

Prepričan sem, da na naše bistvene nazore o zločinu močno vplivajo predsodki, ki se opirajo še na nevednost in krivične pojme v času, ko so celo prosvetljeni ljudje še verovali v čarovništvo, božje pravo in druge slične zmotte, ki so jih ljudje že davno vrgli med staro šaro. Ni čuda torej, da se je v tem položaju vprašanje tako skromno razvijalo.

Nimam namena propagirati take mile teorije. Pokazati hočem samo dejstva, kakor sem jih videl in proučil, ko sem bil upravník Sing Singa. Moji smotri so pred vsem konstruktivni in ne destruktivni.

Imel sem priliko opazovati jetnika neposredno takšnega, kakor je v resnici. Mislim, da ni nič čudnega, če sem ugotovil, da je človeški, ima seveda svoje napake, ki jih ljudje, ki so navezani drug na drugega kmalu opazijo, ima pa tudi svoje lepe lastnosti.

Kaj je zločin?

Kajni je ubil svojega brata Abela. Abraham se je oženil s svojo polsestro ter je imel več otrok z dekle svoje žene. Jakob je z vednostjo in potuho svoje matere ogoljufal svojega brata in njegova žena Rahela je kradla očetu. Salomon je imel vse polno žen. To in še marsikaj drugega, o čemer se govori v Sv. pismu, bi bilo danes zločin, ni pa bilo v prvih svetopisemskih dneh.

Jurij Washington je varil nivo in žgal žganje na svojih posestvih; Tomaž Jefferson je kupoval in prodajal sužnje. Aaron Burr je v dvoboju ubil Alexandra Hamiltona, general Grant je podaril svojemu tovarišu sod izbranega žganja; Grover Cleveland je nekega jutra ujel preko 60 velikih postvri in Roosevelt je na enodnevnem lovu ustrelil nad sto divjih rac.

Vsa ta dejanja, ki bi jih po današnjih zakonih smatrali za težke prestopeke, se tedaj, ko so bila izvršena, očitvidno niso smatrala za take.

Pred kratkem je bil odpravljen v neki državi na ameriškem zapadu zakon, ki prepoveduje kaditi cigareto na jav-

nem prostoru, med tem ko je v neki drugi državi še zmerom prestopek na javnem kaditi pipo. V neki naši veliki južni državi ne zagreši mož nikakega kaznjivega dejanja, če ubije človeka, s katerim je zalotil svojo ženo v prešuštvo, pač pa je hudo kaznovan, če dotičnega človeka hudo poškoduje in ne ubije. Pri nas tudi vsak podjetnik lahko izdelava načrt za graditev stavbe, kjer mora biti neizogibno in z matematično gotovostjo prepričan, da bo več ljudi izgubilo življenje in ni zakrivil nikakega zločina, kadar je ta posledica res nastopila.

Nekdo lahko prekrši vseh deset božjih zapovedi razen štirih in napravil ne bo nobenega kaznjivega dejanja, drugi se lahko drži skrbno vseh deset božjih zapovedi in kriv bo sto kaznivih dejanj, za katera gre v ječo.

Nekdo je lahko zaničevanja vreden, hudoben in nepošten v skoraj vsakem pojavu življenja in naredil ne bo nobenega kaznjivega dejanja, drugi je lahko plemenit in velikodušen in zagrešil bo dejanja, za katera ni mogoče uiti zaporni kazni.

Mnoga dejanja, ki se danes smatrajo za zla, so svoj čas slavili kot častna. Umor ni bil zločin pri neklih starih civilizacijah, ki prav nič ne zaostajajo za civilizacijo naše dobe. Še danes so narodi na svetu, pri katerih umor ni zločin, med tem ko dvoženstvo ni zločin skoraj pri polovici ljudi današnjega sveta itd.

Nikdar ni bilo in nikdar ne bo večnega zločina. Tatvina je bila n. pr. zločin že dolgo časa pred umorom in se še danes kaznuje s smrtjo v neklih krajih.

Dejstvo pa, ki se zdi na prvi pogled neverjetno in paradokсно je, da je pri zaostalih in neciviliziranih narodih razmeroma malo zločinov, med tem ko je pri narodih, ki se ponašajo z najvišjo civilizacijo, zločin najbolj razširjen.

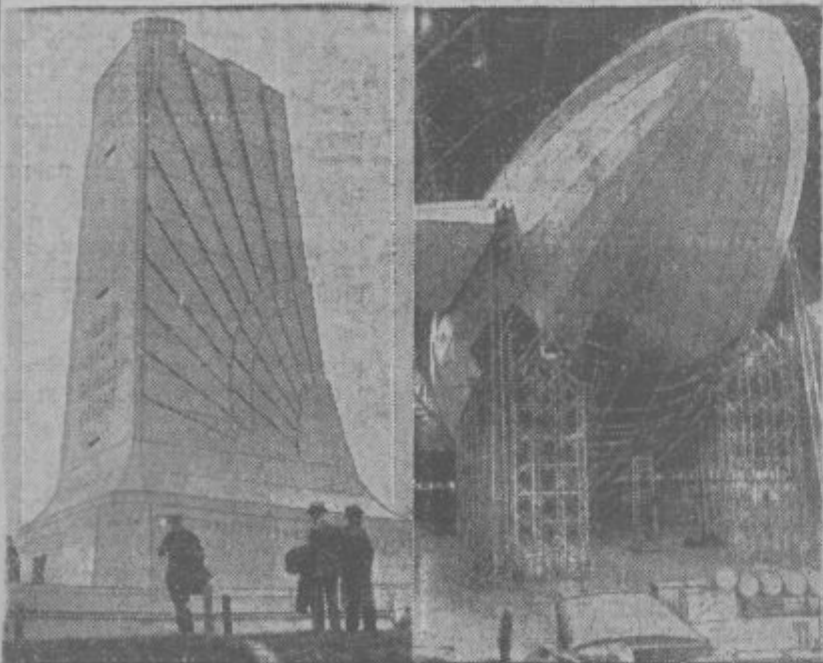
DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)
(PONATIS TUDI V EVLECKU NI DOVOLJEN)

V zgornji vrsti (od desne proti levi): Novo leto na Japonskem pozdravljajo z zimskim zelenjem, od starega pa se poslavljajo s pečeno uro. — V severnih deželah naznanjajo po mestih nastop novega leta s fanfarami v zvoniku. — Napoleonovo zadnje bivališče na Sv. Heleni »Longwood« in njegov tamošnji grob bodo na pobudo pariških »Prijeteljev Sv. Helenec« temeljito popravili.

Spodaj (od leve proti desni): 20 m visok spomenik letalcema Orvillu in Kitty Hawku (Severna Kalifornija). — Najnovejši orjaški zrakoplov ameriške vojne mornarice »Macon«. — Abesinski cesar Ras Tafari ogleduje s prestolonaslednikom traktor, ki ga je naročil v Evropi za povzdigo domačega poljedelstva.

TRAGIČEN NESPORAZUM

JACQUES CEZEMBRE

Pred mnogo leti sem bil v Boliviji, poprej pa sem križaril v pirogi po brazilskih vodah, kjer sem skoro pustil svoje kosti. Imel sem namen, ne samo da bi doživel kaj čudovitega — dokler si mlad, rad nosiš kožo naprodaj — ampak tudi, da bi odkril večja krđela srebrnih čapelj. Tisti čas je perje teh lepih ptičev imelo znatno ceno, kajti moda je gonila lovce, da so jih iskali malone povsod po tropičnih rekah, in čaplje so bile že precej iztrebljene po lahko pristopnih vodah.

Ko sem se oddahnil od svojih naporov, sem se mislil na novo oprijeti naklepa, ki se mi je še vedno zdel privlačen, in se pri tem okoristiti seveda s pridobljenimi izkustvi. Proučeval sem načrt novega pohoda, kar se raznese precej čudna govorica po Braziliji.

Domači dnevniki so poročali, da neki Anglež, prijet ob tajnostnih okoliščinah, bedno životari v nezdravi temnici v Santa Cruz de la Sierra. Gležnji so mu vkleknjeni v težke železne sponse, hrane dobiva toliko kot nič in na smrt je obsojen. Nihče ni skušal tajiti, da bi bil Jack Ronalds navzlic svoji obsodbi lahko pridobil svobodo. V tej deželi vlada ne plačuje svojih uradnikov, zato jim je vest tu pa tam ohlapna. Oni dan, ko je Ronalds prišel v sodni dvorani pred svojega sodnika, trgovca s palmovim oljem, mu je ta brez ovinkov izjavil, da bi mu za dva tisoč frankov brez pomišljanja odprl vrata iz ječe.

Ubogi dečko pa na žalost niti bolivarja¹⁾ ni imel pri sebi. Sicer bi bil mogel do sita jesti. Čudna dežela, koder se morajo jetniki rediti na svoje stroške! Odkar so ga bili pripravili, je Ronalds dobival pičlo porcijo vsaka dva ali tri dni, samo toliko da ni umrl.

Kako je ta nesrečnež zvedel, da biva neki Francoz v glavnem mestu države, kjer ga je pestila tako nemila usoda? O tem mi ni nič znano, toda pisal mi je. Ne vedoč, kako naj si priskrbi potrebne denarja, da bi podkupil svoje ječarje, me je milo prosil, naj pričnem podpisovanje darov njemu v prid. Evropec Evropcu tega ni mogel odreči, zlasti ker je

bil žrtev neverjetne nezgode, torej nedolžen. To pa — rotil se mi je na Lrista — v strahotni uri, v kateri bi bilo podlo varati poštenjaka.

Vedel sem, da nimajo čiste vesti vsi Evropci, ki jih srečaš po Boliviji. Kaj še. Gvijana ni bog ve kako daleč in kanzjenci, ki pobegnejo iz nje, se radi razkropé po sosednih deželah, koder jih sicer radi sprejemajo, saj taki delavci strokovnjaki ne zahtevajo dosti.

O Ronaldsovi nedolžnosti nisem bil dodobra preverjen, a bilo mi je tudi težko, da se ne bi bil čisto nič zavzel za nesrečnika v njegovem položaju. Krenil sem torej v Santa Cruz de la Sierra in za pošteno napitnino so se mi odprla vrata v jetnišnico.

Ko sem stopil v trpinovo beznico, skraja nisem nič razločil, saj sem bil še zaslepljen od vnanjega sonca.

Čul pa sem hripav glas pri tleh:

»Hvala, gospod, da ste se usmili!«

V temi sem ga prijel za roke. Bile so koščene in razpaljene od vročice. Ko

sem se malce privadil somraku smrdljivega zakotka, sem razločil človeško bitje, zleknjeno po umazani stelji, kot prežvekovalec v hlevu. Bilo mu je morda petdeset let, kazal pa jih je več, posebno zbog svoje brade in zbog stradanja. Odločni pogled mu je nenavadno žarel. Govoril je od sile prepričljivo: čez deset minut ni bilo več mogoče verjeti, da bi utegnil biti tak mož razbojnik. Močno

¹⁾ Bolivar = 100 centimos ali centavos, najmanjši novc je za 5 bolivarjev in se imenuje tudi venezolans. Op. prel.

sem se zavzel ob tem, da se je Ronalds izražal v tako čisti francoščini, brez najmanjše posebnosti v izreki.

»Ste torej res Anglež?« sem ga vprašal.

»Sem, gospod. Vašo osuplost razumem. Gotovo me imate za svojega rojaka, za pobeglega kaznjenca, kakršni ne marajo razodeti svoje pristne osebnosti. Da je stvar taka, bi se imenoval Belgijca ali pa Švicarja, vendar jaz sem v resnici Anglež. Ako pravilno izrekam, se to zlahka razloži s tem, da sem jako mlad prišel v Pariz in bil tam odgojen. Ah, gospod, bom še kedaj videl bulvarde, Seino in vse to lepo mesto, ki ga imam tako rad!«

»Ne bojte se,« mu velim, »vsega še ni konec. Pripovedujte mi kakor prijatelju in če bom mogoč kaj napraviti za vas, bom storil.«

Nato mi je povedal svojo žalostno odisejo.

Kot sin skromne uradniške družine je pustolovski, odločni Jack Ronalds že v prvih svojih letih sklenil, da pojde v tujino srečo poskušat. In res je z 22 leti že iskal svojega pota po Argentinski republiki, opravljajoč celo vrsto raznih poklicev; lotil se je nekaterih zadev s pretrdovratno smolo, da se ne bi bil nadejal prej ali slej lepega vračila. Kakor marsikdo je bil take vere, da se mora vsakemu človeku v danem trenutku sreča nasmejati. Glavno je, da zaupaš vase, in Ronalds se je zanašal na svojo zvezdo. Potrpljenje je spadalo med njegove vrline.

Po osmih letih neprekinjenega napora se mu je slednjič sreča nasmehnila. Sreča... Bolje bi bil storil tedaj, da se je vkrcal proti Evropi, toda kdo more bodočnost uganiti?...

Več mesecev je križaril po malo znanih krajinah v Boliviji ter iskal kavčukastih rastlin na račun neke nemške družbe. Njegovi prihranki so rastle. Sklenil je delati na svojo roko. Združil se je s tovarišem ameriške narodnosti, po imenu Nascherjem, in se spustil v brazilske ravnice.

Mladeniča nista odrinila na slepo. Že poprej sta motovnila po provinci Matto-Grosso na bregovih reke Iteny in pri tem slutila ugoden pohod. Uštela se nista; nekaj tednov pozneje sta odkrila pokrajino, kjer je bilo od sile mlecnic ali evforbijacej.

Da čim prej izrabita to razkritje, sta odrinila na jug.

Namenila sta se priti kar najhitreje v Buenos Aires, da bi se zmenila s kakim trgovcem na debelo. Toda gredeč niz reko Paraguay sta se po nesreči domislila, da bi se nekaj dni ustavila v Corumbi. Tukaj pa se je spočela drama.

Raztrosila se je bila govorica, da sta Ronalds in Nascher zasledila pomembno odkritje. Neko jutro ju je obiskal zastopnik hamburške družbe: Stoffen, Schnack, Müller und Comp., ki je imela nekoliko velikih podružnic v Braziliji.

Nemec je bil kupec za kavčuk. Ponudil je lepe pogoje in tako bi pridobila več mesecev.

Naglo so se sporazumeli. Ronalds in njegov družabnik sta prepustila svoje pravice na ozemlje, ki sta ga našla, za sto tisoč frankov. Vsota se izplača po ogledu. Vodila naj bi tja majhno odpravo, določeno po podjetju, in opravniki, ki bi ju spremil, bi na mestu podpisal ček.

Zastopnik tvrdke Stoffen je opozoril oba cedikarja,²⁾ da se bodo morali samo malo oddahniti od njune smeri in na kratko počakati v San José-ju v Boliviji, kamor njegovo moštvo spremlja znatno vsoto kovanega zlata: sto sedemdeset pet tisoč frankov, ki jih tvorijo mezgi.

Ker Ronalds ni vedel nobenega ugovora proti temu ovinku, so priprave kar se da brž izvršili in osem dni pozneje se je karavanica vzdignila na pot.

Obsegala je tri Nemce, dva Američana, francoskega inženjerja, ki je odhajal gori proti riu Negru, enega mešanca in enajst Indijancev, z Ronaldsom in Nascherjem torej dvajset oboroženih mož, ako bi naleteli na kaj hudega, saj po bolivijskih cestah, malo ali nič zastraženih, so šarili rokovnjači.

Prve dni potovanja se je Nascher, Ronaldsov drug, spoprijateljil z enim od Američanov, nazvanim Yardley. Pogosto sta jahala daleč od ostalih tesno drug ob drugem in se zvečer v taborišču dolgo pomenkovala, medtem ko so tovariši pospali. To je sicer povsem naravno. Potikanje po stehi je dostikrat enolično. Človek se skuša zabavati kakor potniki na ladijskem krovu. Prijateljstva se snujejo, tvorijo se skupine po značajih in okusih.

Vendar Ronaldsu ni dalo miru. Odlomki pogovora, ujeti mimogrede, spo-

²⁾ Kavčuk, prožni klij, cedika, prozevi: se dobivajo iz različnih dreves in grmov po tropični Ameriki, Afriki in Aziji. Op. pr.

gledovanje med Nascherjem in Američanom so mu dali misliti. Prav za prav je dokaj slabo poznal svojega družabnika. Imel ga je za umnega, podjetnega, srčnega, toda brezvestnega dečka, Yardley pa se je vedel nekam sumljivo.

Kmalu pa se je še William Rolls, drugi Američan, priključil obema novima prijateljskima, in traperesna deteljica je postala nerazdružna.

»Nekaj kujejo, se zdi«, je pomislil Jack Ronalds.

Njegov sum je bil le preveč opravičen.

Ob jutru sedmega dne je bila četica pravkar ostavila pristavo v Mataruti-ju, kjer je bila prenočila, kar zadoni odzad trikrat kratek ukaz:

»Kvišku roke, vsi!«

Ronalds se je okrenil na svojem sedlu. Nascher, Rolls in Yardley so bili poskali na tla in so imeli svoje tovariše na merku.

»Kvišku roke!« je ponovil Nascher. »Odmaknite se, nič hudega vam ne bo, samo mozga z zlatim tovorom nam dovolite odvesti.«

Za odgovor je eden Nemcev naglo nastavlil risanico in sprožil.

Zadet v čelo je Nascher izpustil svoje

orožje, zakrilil z rokama in telebnil naprej.

Tedaj je zaprasketalo od obeh strani. Oba rokovnjača sta izza skal venomer pokala. Trije Indijanci in en Nемец so se zavalili na tla.

Precej spočetka je Ronalds potegnil s člani odprave proti rokovnjačem, prislonil puško na ramo. Toda rabiti je ni utegnil. Kobila, ki jo je zgreš na krogla oplazila po križcu, se je vzpela od bolečine in se splašila, tako da je nikakor ni mogel ustaviti.

Pomalem je pokanje pojemalo, potem ga ni več čul. Žival se je zasopla, opo-

časnila svoj tek in obstala. Ronalds se je oziral.

Pod tako žarkim soncem, da se je nebo zdelo belo, se je razprostirala neskončna osmojena ravan, po kateri je med skalami štrlelo prašno drevje kot togi okostnjaki.

Bogme, čedna zgodba... Kdo bi si bil upal pripisovati Nascherju tako nizke nagone, tako zločinske naklepe vprav v trenutku, ko se je obema hotela sreča nasmehnuti? In ali ne bodo mislili da je njegov, Ronaldsov beg samo hlinjen, da je zmenjen s tremi rokomalhi?

»Prvo, kar treba storiti«, si je mislil, »to je vrniti se k svojim tovarišem. To bo lahka stvar, saj se pozna sled. Oba ničvredneža so vsekakor ugnali in hitro dokažem svojo dobro vero.«

Koliko milj je bil predirjal?

Štiri ali kvečjemu pet.

Obrnil je in krepko izpočbadal oziroma žival.

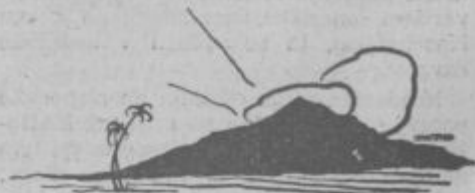
Toda pot je bil znatno daljši, nego si je mislil, in utrujena kobila je počasi korakala.

V trenutku, ko je zavila v majhno sotesko, je Ronalds nenadno uzrl pred seboj tri može oborožene s puškami.

V presenečenju ok napadu ni opazil, da je Nascher padel, in bliskoma mu je šinilo na pamet, da ima pred seboj vse tri rokovnjače. V jarki, slepeči svetlobi je bila zmota mogoča, zlasti ker so bili ti možje v velikih mehkih klobukih kakor bivši njegovi tovariši in so mu pretili.

In brez preudarka je pričel z bičem udrihati po svoji živali, oddirikal je nazaj in pripogibal hrbet pod svinčenkami.

Ali joj, z bežanjem je očitno priznal svojo udeležbo pri hudodelstvu, katere so ga res dolžili. Ljudje, ki so streljali nanj, so bili s kmetije v Mataruti-ju, poslani za njim. Videč, da je igra izgubljena, sta Yardley in njegov sokrivec poskakala na konja, ranila še enega moža ter odnesla pete. Stikali so na vse strani po stepi, da bi ju zasledili, in v

duhu opravnikov družbe Stoffen, Schnack, Müller und Comp. se je Jack Ronalds udeležil spletke. Kav-

čuk v Matto-Grossu je bil zgolj pretveza, da bi zvaou odpravo v zasedo.

Med tem ko "o ga" je Anglež bežal pred njimi, ki so ga imeli za enega izmed rokomalhov, in se vedno ual dohiteti svojo družbo.

Skoraj pa se mu je upehani kraj spotaknil in se z zlomljeno nogo zavall v grmičevje. Ronalds je pograbil svojo

puško in se lalje bežal, že truden, izmučen od žeje, ne vede za smer.

Protj večeru je pa vendar opazil goro San Lorenzo in začutil, da se mu vračajo moči. Kajti sedaj je vedel, da teče potok Jucavuca nedaleč odonod, blizu ceste, ki drži v Brazilijo.

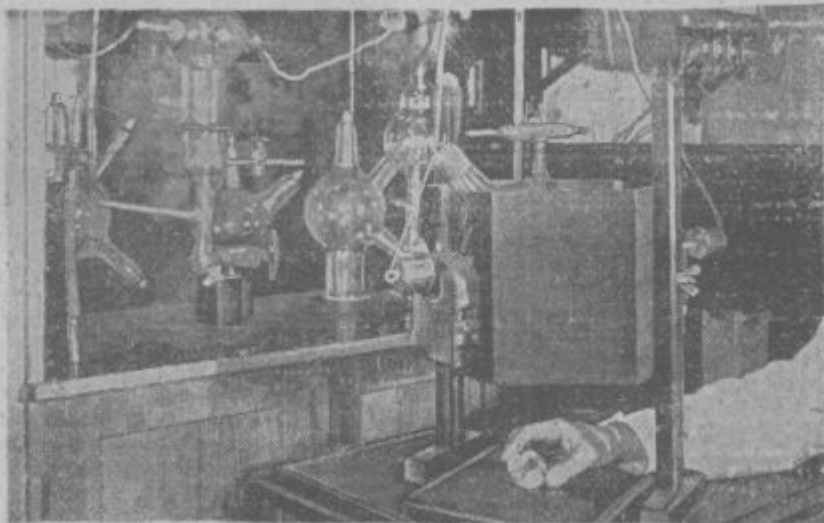
DALJE

ILUSTRIRAL ELO JUSTIN

ŽARKI ODKRIVAJO NEVIDNE STVARI

V pravljicah nekaterih narodov se večkrat ponavlja motiv čudežne svetilke, ki ji nič ne more ostati prikrito in ki pripomore lastniku do velike slave in moči. V tem se odkriva večno hrepenenje človeštva, da bi videlo in dohnalo stvari, ki niso vidne navadnim očem.

dado z njimi naglo in na lahek način razločiti pristne umetnine od potvorb. Ti žarki namreč ne osvetle zgolj vrhne plasti barve in ozadja, marveč tudi vse vmesne plasti. Precej se vidi, ali je bila slika delana na papir, les ali platno in kakšna metoda grundiranja in slikanja se je uporabljala.

Aparat za preskušanje pristnosti dragih kamnov

Želje naših prednikov so se šele v najnovejšem času nekoliko izpolnile, ko je znanost odkrila žarke, ki prodirajo tudi skozi neprozorne snovi in osvetljujejo telesa v ozadju.

Vsakomur je že več ali manj znano čudo röntgenskih žarkov, ki nastajajo zmerom kadar zadevajo katodni žarki ob trdna telesa. Znano je tudi, da se ti žarki mnogo rabijo v medicini, ker omogočajo opazovati spremembe na notranjih organih. Manj pa utegne biti znano, da so röntgenski žarki neobhodno potreben pripomoček tudi v muzejskih in slikarskih galerijah, ker se

Röntgenska slika neusmiljeno odkrije vsako restavriranje, preslikanje in kasnejše podatke, tako da se nedvomno lahko dožene, ali je res pristna umetnina tega ali onega mojstra ali pa samo kasnejša potvorba ali posnetek. Ako se rentgenski snetek zanesljivo pristne slike primerja s sporno umetnino, se vidi na prvi pogled, ali se značilnosti slikarske tehnike obeh slik ujema ali ne. Prav tako se zlahka doženejo osvežene, popravljene slike, ki jih goljufi skušajo prodajati za originale.

Porabnost röntgenskih žarkov pa z

navedenim še ni izčrpana. Še v mnogih panogah praktičnega življenja so dragocen pripomoček, le včasih so zaradi kompliciranih aparatov predragi in v takih primerih se tehnika poslužuje nekkih drugih žarkov, ki nimajo nič manj dragocenih lastnosti. V mislih imamo ultravijoličaste žarke, ki so, kakor znano, sestavni del sončnega žarenja in povzročajo znano porjavenje kože. V skupnosti sončnih žarkov predstavljajo ultravijoličasti le prilično skromen del. Preveč jih organizmi tudi ne bi mogli prenesti. Dado pa se umetno proizvajati v veliki jakosti, ki močno presega delež, ki nam je od sonca na razpolago. Umetni ultravijoličasti žarki nastajajo, če gori električni oblok med dvema elektrodama od živega srebra v brezračni stekleni cevi. Ker pa steklo ultravijoličastih žarkov ne propušča — saj je znano, da so ljudje, ki se mnogo zadržujejo v zaprtih prostorih, navadno zelo blede kože — je treba narediti cev za električni oblok iz kremenca, ki je za te žarke popolnoma prozoren. Razen tega se uporabljajo še posebni filtri, tako da sijajo iz cevi res samo ultravijoličasti, ne pa tudi toplotni in svetlobni žarki. Na ta način je ustvarila tehnika tako zvano »kremenčevo luč«, čudežno svetlobo, za katero res ni nobenih skrivnosti na svetu.

Pomen kremenčeve luči je najprvo ta, da točno razlikuje organske snovi od neorganskih. Organske snovi namreč po osvetlenju s kremenčevo lučjo fluorescirajo, to se pravi, da se svetijo v temi. Dalje se dado v tej svetlobi zasledovati mnoge kemične in fizikalne spremembe na telesih. Ne poznamo skoraj dveh, na oko popolnoma sličnih snovi, ki bi se ne dali razlikovati s temi žarki. Črnilo n. pr., ki ga je naredila ista tovarna po strogo enakem receptu, toda z nekim časovnim presledkom, se na noben način ne da razlikovati, a v ultravijoličastih žarkih se sveti popolnoma različno. Tudi navidez popolnoma enaki diamanti se različno blišče, če ne izvirajo iz istega rudnika. S tem je pa že do neke mere nakazan praktični delokrog kremenčeve luči, namreč: odkrivanje potyorb najrazličnejših vrst.

Posebno lahko se dokažejo s pomočjo kremenčeve luči ponarejeni bankovci. Denimo, da je bankovec tako spretno ponarejen, da ga strokovnjaki z običajnimi metodami nikakor ne morejo pre-

Ženski portret iz 16. stoletja. Fotografiran v beli svetlobi skozi rumeno steklo, ne da slutiti nič izrednega

poznati. Če se tak bankovec z dvema pristnima vred položi pod kremenčevo svetilko, potem se potvorba mahoma odkrije: Dočim se namreč vidita pristna bankovca jasna in bleščeča, pa ponarejeni vsaj za spoznanje opalizira. To izvira odtod, da se njega papir, pa najsi bo še tako spretno ponarejen, v ultravijoličasti luči bistveno razlikuje od originalnega. Na videz točno enak papir pokaže zmerom različno sestavo.

Da se črnila v ultravijoličastih žarkih različno svetijo, je bilo že rečeno. Isto velja seveda tudi za tiskarsko barvo. Niti pisani niti tiskani dokumenti ne morejo uiti detektivski temeljitosti kremenčeve luči, če so ponarejeni. Oko prilično lahko prezre ponarejene številke in črke ter z izbrisanjem ali pripisanjem potvorjene zneske, za kremenčevo luč pa je tudi najspretnejša taka obrt diletantsko delo.

Tudi v proučevanju zgodovine so ultravijoličasti žarki dragoceno pomaga-

Isti portret po röntgenski fotografiji: zdaj se razločno vidijo popravki na vratu, na levem licu in ob desnem očesu. Slika je bila torej naknadno prentikana.

lo. Srednjeveški menihi so spočetka dostikrat svoje pergamente po dvakrat uporabljali. Staro pisavo so odrgnili s plovcem in pergament je lahko služil za novo pisanje. Pod kremenčevo lučjo pa se prav lepo vidi, kaj je bilo prvotno napisano, zakaj, dasi je bila barva črnila odstranjena, so vendar ostale kemične spremembe, ki jih je povzročilo na papirju in te se pod ultraviolečastimi žarki posvetijo v neki določeni barvi, tako, da se stari tekst razločno vidi pod novo pisavo.

Tajna poročila se dostikrat še zdaj pišejo s kemičnimi črnili, ki so nevidna za oko. Če se pa položi tak list papirja pod kremenčevo luč, se pisava takoj jasno pokaže. Še več: Naslovnik niti ne more vedeti, da je pismo že nekdo drugi pred njim prečital. V vohunstvu je to velikega pomena, toda tudi v modernem denarnem prometu se često poslužujejo te metode zoper goljufe. Ček se namreč napiše najprej z običajnim črnilom, potem pa še znesek posebej, na poljubnem mestu z nevidnim kemičnim črnilom. V primeru, da izplačnik sumi potvorbo, pošlje ček na pregled pod kremenčevo luč, in takoj se pokaže, če se obe vsoti ujemata. Na enak način se seveda lahko odkrijejo ponarejeni podpisi na važnih listinah.

Nadalje se dačo s pomočjo kremenčeve luči ločiti pristni, naravni biseri od ponarejenih. Z njo se lahko dožene, ali je neka tkanina res iz čiste volne, ali pa ji je primešan tudi bombaž. Pravi zobje

Pregledovanje bankovcev y filtrirani ultraviolečasti luči

v ultravijolični svetlo zažare, do čim ostanejo umetni zgolj temna gmo-ta, in krvavi madeži na obleki se izdajo, če so bili še tako skrbno izprani. Zaradi popolnosti je treba še omeniti, da se tudi potvorjene slike z ultravijoličnimi žarki prav tako lahko prepoznajo ka-

kor z rentgenskimi. Skratka: uporabnost kremenčeve luči je skoraj neome-jena. Zlasti je pa silno olajšala delo v kriminalnih primerih, kjer so bile po-prej potrebne dolgotrajne kemične in mikroskopske preiskave.

DOŽIVLJAJI V DŽUNGLI

FRANK BUCK

PRVO POGlavJE

ZGODBA O SLONU PACIJU, KI JE IMEL SMOLO

Večina živali se rodi pod srečno zvezdo. Zla usoda jim priza-naša, žive v miru in ko zapu-ste ta svet, ne svedočijo niti gube nitj sivi lasje o njih težavah na zemlji.

So pa tudi živali, ki jih vse življenje zasleduje nesreča. V to vrsto lahko štejemo slona Pacija, mlado samico, ki sem jo pred nekaj leti pripeljal iz Cey-lona. (Inje Paci pomeni v Orientu bitje, ki ima na vsak korak smolo). Dolga leta sem se bavil z lovom na najraz-ličnejše živali za zverinjake in cirkuše, nisem pa nikdar naletel še na kako drugo žival, ki bi jo nesreča tako zasledovala kot mojega slona.

Rojenice so se zarotile proti Paciju že onega dne, ko so se trije Singalezi, domačini z otoka Ceylona, podali iz Kandija na pot v notranjost otoka. Može niso bili videti nevarni. Razen kratkih nožev, kakor jih običajno rabi-jo kmetje za poljska dela, niso nosili s seboj nobenega orožja, ko so se spu-stili v džunglo. Opazovalec, ki bi počel ugibati o njihovem poklicu, bi jim tež-ko prisodil, da so lovci slonov.

V Indiji, Burmi in Siamu je lov živih slonov zapletena stvar in je zanj treba čisto na stotine ljudi in mnogo opreme. Slone obkrožijo in jih našenejo v ogra-jeno stajo ah koral. Na Ceylonu se pa pri enem lovu že zadovolje z enim slo-nom, zato je tudi način lova mnogo enostavnejši, kakor bomo videli iz ob-našama treh Singalezov.

Čim so stopili v džunglo, so vsi tri-je začeli nabirati tenko žičasto pustinj-sko travo, ki se tod imenuje lalang.

Vmes so trgali tudi džungelski srobot, ki so ga olupili, odstranili mehko sre-dico, vnanjo skorjo pa zadržali. Ob-enem so iz teh snovi zvijali vrv, pri čemer jim je šlo delo hitro izpod rok. Tako so počasi prodirali zmerom glob-lje v džunglo in neprestano nabirali travo, ki so jo gnetli in zvijali na svoj poseben cejlonski način.

Dva dni in dve noči so izgubili s tem poslom. Ponoči so spali na golih tleh džungle, hranili pa so se večinoma z divjimi sadeži bohotne prirode. Sled-njič so imeli kakih 25 m dolgo in dva palca debelo vrv, ki je bila mehka in prožna obenem, je pa imela še to pred-nost, da je bila izredno močna.

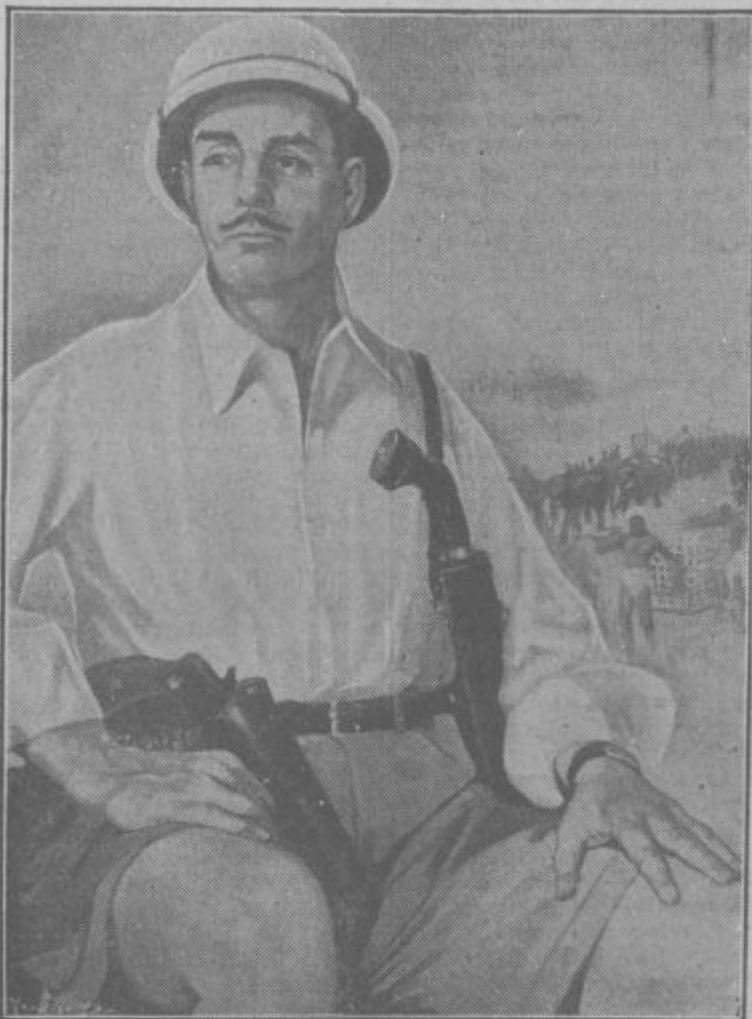
Zdaj jih je čakal drugi del naloge. Izslediti so morali čredico divjih slo-nov in jo nagnati v ozko poraščeno sotesko, ki so jo izza svojih prejšnjih podvigov poznali kot za njihov lov iz-redno ugodno. Ta naloga je bila njih najbolj kočljiv posel. Uporabljati so morali vse svoje znanje in vse svoje izkušnje o slonovem »mišljenju« in nje-govih instinktih.

Seveda se pri takih lovih često zgo-di, da žival krene s prave smeri in jo je treba spet polagoma in previdno pri-gnati nazaj, kar zahteva izredno potr-pežljivost, lastnosti, ki sicer Singalezom ne manjka. Ko se jim je slednjič po-srečilo čredo prignati v sotesko, sta dva moža stekla k njenemu izhodu, ka-mor so se med tem živali počasi pri-bliževali. Čim so sloni prešli ozek vhod in so bili med skalami strme tesni, sta se oba Singaleza pognala naprej in za-čela pred čredo čuden divji ples. Kot

nora sta odskakovala s tal, pri tem besno mahala z rokami in strahovito tulila, da so sloni v prvi vrsti prestrašeni zastali in je zadaj nastala gneča.

Tretji lovec, ki je ostal zadaj, je znal najbolje uporabljati vrv. Biti je moral

šale priboriti izhod iz precepa. Mož s vrvjo, koje konec je tvorila velika zanka, je očitvidno čakal na ta trenutek. Previdno se mu je bilo treba vtihotapiti med prestrašeno čredo ter naglo vreči zanko okrog dvignjene noge ene

FRANK BUCK (po sliki Petra Muytensa)

tudi najbolj žilav izmed trojice. Lov namreč ne obstoja v tem, da se vrže vrv iz daljave, ker je zato pretežka in prenerodna in tudi domačini niso še nikdar videli lasa, kakor se uporablja v Ameriki.

Za hip so sloni pogledali na besnečo in rjovečo dvojico. Eni so se postavili na zadnje noge in zamolkdo rolnenje je izdajalo njihovo nevoljo. Trenutek nato se je soteska že zajezila s teptajočimi in tulečimi živalnji, ki so si sku-

živali v gneči. Najbolje je bilo, če si je zato izbral žival med zadnjimi vrstami, ki pa ni smela biti prevelika, tako da jo je bilo mogoče še udomačiti. Zado-stoval mu je kot blisk nagel pogled na svoje dozdevne žrtve in odločitev je padla na srednje veliko samico, ki se je zagozdila med dva večja samca. Priskočil je in potrpežljivo čakal, kdaj bo privzdignila nogo.

Zdajci ji je nataknil zanko okrog dvignjene noge in jo naglo zadrnil.

Nato je urno zbežal iz črede in večkrat ovil vrv okrog najbližjega čvrstega debla, ki si ga je že prej izbral kot najprimernejše za svoje namene. Tedaj je zaklical obojici, ki je pred izhodom delala oni strahoviti hrup, da ni več treba zadrževati črede. Moža sta jo naglo odkurila s svojega nevarnega mesta in mu pohitela v pomoč. Sloni so s povešenimi glavami zbobneli naprej in pomandrali vse, kar jim je prišlo na pot. Čmeča se je razvozljala in kmalu so vse živali pobegnile iz soteske razen našega Pacija, ki je bil ujet. Čreda se je spet brezskrbno pomikala skozi džunglo kot poprej, preden so se pojavili cejlonski lovci.

Trojica je med tem še enkrat nategnila vrv okrog živali in drevesa, tako da se jim jetnik ni mogel več izmakniti. Dokler ni bila žival pritisnjena ob drevo, se je spet oni lovec metal na tla ter mahal z rokami, kakor za časa lova, med tem ko sta njegova tovariša popravljala lego vrvi in nategovala vrv. Ko je bil jetnik trdo privezan ob drevo, so mu lovci povili in zvezali z malajskim bičevjem še prvi dve nogi.

Nato se je začelo krotenje slona, ki traja običajno dva do tri tedne in ki ga tu ne bom skušal popisovati. Krotenje je posebna zgodba ter se ne tiče bistveno naše povesti. Po uspešni udomačitvi so Singalezi začeli zadnji del svoje naloge. Morali so spraviti svojega jetnika peš domov, kar je bilo dolgo in težavno delo.

V onem času sem se pravkar vrnil v Kandy iz Colomba, da tam uredim svojo lepo zbirko eksotičnih ptičev in drugih manjših živali, za katere sem imel najna naročila. Med ptičjimi vrstami, ki bi jih moral dobaviti in ki se mi jih je tudi posrečilo ujeti, so bile muholovke, zeleni palčki, posebne vrste indske žolne, pestro barvna ptica, kojih g'as zbuja dojem zvoka, ki ga povzroči udarec s kladivom ob bakreno ploščo, modri perzijski slavček, čigar vrat blesti kot suho zlato, rdeča džunglska jerebica, ki je menda mati vseh naših domačih kokoši. Imel sem pa tudi nekaj primerov dolgorepe sive in kosmate cejlonske opice.

Kandy je oddaljen komaj slab dan potovanja od Colomba. Napotil sem se tja, da bi našel dobrodušnega srednje velikega slona, ki bi se dal udomačiti in izvežbati, da bi nosil otroke. Imel sem namreč zadevno naročilo. Eno tako žival se mi je že posrečilo dobiti

(imel sem jo v svoji staji v Kantonu pri Singaporu), zdaj sem iskal še drugo. Kandy je pa znan kot glavna borza za slone na Ceylonu.

Tam sem izvedel od prvega trgovca, ki sem ga obiskal, da so pravkar pripeljali iz džungle slona v smislu mojih zahtev. Trgovec me je za malenkostno nagrado peljal izven mesta, kjer so imeli žival zaprto. Kmalu nato sem se že pogajal s tremi Singalezi za Pacija.

Pripovedovali so mi, kako so ga ujele, kar sem že uvodoma opisal. Njihova zgodba se je le malo razlikovala od tega, kar sem sam videl, ko sem se nekoč udeležil čudovitega lova na slone brez orožja. Kljub svoji primitivnosti je ta lov najobičajnejši med izvežbaniimi lovci na slone v cejlonski džungli.

Najprvo sem si Pacija vsestransko in temeljito ogledal. Bil je krotka in močna žival pravilne velikosti. Njegova stopala so bila zdrava, noge čvrste in mišičaste. Njegova edina napaka je bila, da je mrgolel od mrčesa. Kožnate gube na njegovem trupu, za pleči in ušesi so bile vse žive od nadležne golazni. Morda se zdi čudno, da bi mrčes mogla nadlegovati takega debelokožca, je pa vendarle resnica. V gubah je namreč koža zelo nežna in zato si mrčes izbira prav ta mesta za svoja ležišča.

Slon z mrčesom je navadno zelo razdražljiv in nemiren. Požrešna golažen ga vznemirja in za to je njegov prevoz zelo težaven.

Naročil sem trem Singalezom, da morajo slona očistiti vsega mrčesa, preden bi začel resno razmišljati o nakupu živali. Njih glavni govornik se je na to zahtevo zasmejal in mi zagotavljal, da ni mrčes na slonu ničesar razburljivega. Ni se mi zdelo vredno pripovedovati, koliko slonov je šlo skozi moje roke. Ponovil sem po svojem tolmaču, da do zdaj še ni stopil noben umazan slon v mojo stajo. Prodajalci so uvideli, da mislim resno in so mi obljubili, da bodo do naslednjega dne očistili žival.

Drugi dan sem se spet sestel s Singalezi ob določeni uri. Razburjeno so se prerekali, ko sem jih ugledal. Slon je očitno v velikem nerazpoloženju prhal in mandral zemljo, obenem se je pa drgnil ob drevo. Na prvi pogled sem opazil, da je bila njegova koža na več krajih nevarno vneta.

Kmalu sem spoznal, da so uporabljali Singalezi za čiščenje živali pre-

močno raztopino nekega razkuževalnega sredstva. Poškodbe sicer niso bile resne, toda razjedajoča tekočina je zadala Pacijo precejšnje opekline.

Kupil sem Pacija za 2000 rupij (\$ 720) v nadi, da bo sprememba lastnika prinesla tudi spremembo njegove sreče. Tri ali štiri dni kasneje se mu je začela vsa vrhna koža lupiti. Primerjal bi ga lahko s človekom, ki ga je močno opeklo sonce. Ko je slednjič ožgana koža odpadla, je žival dobila svetlejšo barvo.

Brez nesreče sem pripeljal Pacija v Colombo. Tam sem zvedel, da odhaja baš naslednjega dne ladja v Kalkuto. Kupil sem vozni listek zase, za svojega singaleškega spremljevalca in svoj živi tovor. Ko je pa ladja prispela, je kapitan moj tovor odbil, češ da je ladja prekrana, pri čemer se je v prvi vrsti izgovarjal na slona, ki bi zavzel preveč prostora. To je bil hud udarec za nas

vse. Vozili smo se nato eno noč z vlakom in potem z ladjo preko morske ožine ter se na indski strani spet vkricali v vlak v Talaimanaru. Pot od tod v Kalkuto traja tri dni in voziti se je treba v vročem in neudobnem železniškem vozu, kjer bi moral Pacija zvezati in sicer za eno prednjo in eno zadnjo nogo ob stran jeklenega vagona, ki je žareč od neznosne tropične vročine. Če bi nam bilo mogoče potovati z ladjo, bi imeli vsi lepšo in udobnejšo vožnjo. Po mojem mnenju se lahko vsak smatra za srečnega, najsi bo že človek ali žival, če mu ni treba potovati po premetavajočih indskih vlakih, ki jih vodijo domači strojevodje, katerih največje veselje je, da v polnem diru pritiskajo na zavore in s tem neusmiljeno butajo potnike ob stene vagonov. Čakala nas je težka pot.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)

DR. JANKO PRETNAR: DICTIONNAIRE FRANÇAIS-SLOVÈNE II. IZD. A. DEBELJAK

L. 1921. sva bila s tov. P. V. B. v pariški Narodni knjižnici, da bi ji poklonila nekaj francoskih obrambnih brošur glede Istre, Goriške, Koroške, Prekmurja, Dalmacije, kakor tudi nekoliko slovenskih knjig. Knjižničar, ki je znal za silo poljski, je skušal razbrati imena naših pisateljev, pa sem mu pripomnil:

»Vi bi bili prvi Francoz, ki bi prav prečital slovanska imena.«

»Mislite, da znate vi naša imena prav brati?« mi jo dobrodušno zasoli učenil gospod.

»Pa poskusiva,« mu odvrnem.

Dal mi je celo vrsto kočljivih imen in tak občutek imam, da se nisem slabo odrezal. Med primeri so bila poleg drugih tudi mesta Laon, Tarn, Béarn. Za poslednje sem dejal: »Domačini izrekajo béar, vobče pa se sliši beárna.«

Mož se je malce začudil, da tujec ve toliko podrobnosti, kakršne so celo rojenim Francozom neznan. In prav je imel. Isto leto sem namreč naletel na Sorbonni na vseučiliškega profesorja, ki je govoril besedo cheptel kot šeptel, dasi jo vsi slovarji tolmačijo kot šetel (s polglasnikom v prvem zlogu). Njegov tovariš — menda Gazier — je govoril: moeur, a vsi pravo-rečni zborniki zahtevajo: moeurs a slišnim s.

Sličnih zgledov sem se spomnil ob srbski kritiki gori omenjenega Pretnarjevega francosko slovenskega slovarja, objavljeni

v zadnji novembrski številki prof. »Glasnika«. Radoje L. Knežević je jako natančno pregledal 2. izdajo besednjaka in naštel 160 tiskarskih pogrešk, med temi 90 napačnih spolov pri samostalniki. Močno sem osupnil ob tolikšni površnosti, a nazadnje sem se domislil, da naš slovarnik živi v tujini in da je moral korekturo opraviti vsekakor kak začetnik, ki ne pozna ne grščine ne italijansčine in se je dal zmotiti po končnici, tako n. pr. je naredil ca mée za žensko, medtem ko je to moško kot v ital. il cameo, za žensko tudi chrysanthème, dasi je v grščini srednjega spola itd. Tudi Breznikove in Kostialove pravopisne zahteve niso upoštevane. Zaradi šol mi je tega žal.

V nekih primerih moram ugovarjati gospodu Kneževiću. Kakor Pretnar izrekajo ardiyo veliki Larousse iz l. 1928, besednjak Hatzfeld-Darmesteter—Thomas kakor tudi Sachs—Willatte, a Knežević po akademskem slovarju 1931. ardiio. Morda pa se je zmotila Akademija, saj nedavno se tudi ni kaj posebno postavila s svojo slovnico! Toľko moči pač menda nima, kolikor jo neka anekdota pripisuje kralju Ludoviku XIV., ki je s svojo napačno rabo baje spremenil spol samostalniki carrosse.

Za grški novce drachme daje Pretnar izreko: dragm, kakor dovoljujeta Larousse in S. Willatte, saj se večkrat piše: dragme. Po Akademiji seveda le: drakm. V besedi tachygraphie tolmači naš slovar ch kot š, kakor inata tudi Littré in Hatzfeld, S. Willatte pripuša š in k, Akademija le k. Ime Talleyrand se je doslej povsod izrekalo: talra. Osebn

imensa so pač najbolj nedosledna v pisavi, prim. Lamennais (lam'ne). Za acanthe slovensčina nima izraza, ker te rastline pri nas ni; sorodna vrsta je dežen in medvedova taca.

Kot »vragov odvjetnik« moram pri spisku besed napačnega spola opomniti to, da je pri tujkah mnogo omahovanja: cyclone je bil prej ženski, danes je moški. Kakor Pretnar, priznava tudi Hatzfeld zloženki arrière-main ženskost, a Larousse in S Willatte jo imata za spolversko (m. in ž.). Koliko pozornosti je treba, je razvidno iz tega, ker se je tudi Kneževiću vtihotapil napačen ostrivec na: besicles. S Pretnarjem se strinjata S. Willatte in Hatzfeld pri effluve, entre-côte; za poslednjo navaja tudi Larousse fem. Pri espace pravi Hatzfeld, da je fem zastarelo, S. W. in Larousse pa ta spol rabita za tipografski izraz. S Pretnarjem se nadalje ujemajo S. W., H. in Larousse pri fum-terre; pri gade gre prvi s Pretnarjem drugi in tretji s Kneževićem; pri graticule se skladata s Pretnarjem. S. W. in H. Pri insulte pripomnita H., da je moški spol zastarel. Dvospolnost priznavata oba moja slovarja pri oolithe, enako S. W. pri pamplemousse, medtem ko H. vleče s Pretnar-

jem. S. W. pozna tudi fem. pri parhélie. Pri phyllithe — Larousse ga pomotoma piše phyllite — in pri phytolithe gre zopet H. z našim rojakom. Pri racle se trije skladajo s Pretnarjem. Stalagmite je tudi v S. W. moški. Isti vir označuje tenson m. kot zastarelo, enako tille f (pri tem zgledu pozna H. samo f.).

Da gre med ostalimi napakami marsikaj na račun nespretnega pregledovanja korekturnih pol, bi skiepal n. pr. po besedi rumeur, ki kaže v drugi vrstici pravilni spol: la r. publique.

Sestavil sem ta seznam dvomljivih mest, da jih g. Knežević še preudari; mogoče bi se dalo vendarle kaj popraviti. Naposled naj opozorim gospoda K., ki se za čisto francoščino poteguje s tolikšno vnemo kot Lancelot v »Figaru« da bi mogoč bolj paziti na srbski izraz Pretnarjev besednjak mu je tiskan na »hoiefraj hartije«. Ako bi kak tujec n. pr. Italijan Randi čital slične stvari, bi takoj razglasil uboštvo naše ga jezika. Pa tudi Francoz A. Vaillaut mi je pred leti rekel na Bledu: »Kdor hoče čitati jugoslovenske novine, mora znati vse evropske jezike.« Ristić—Kangrga (Rečnik 1928) imata za holzfrel: bezdrvan.

ZAKOPANI ZAKLADI

Čudovite so prastare legende, ki pripovedujejo o neizmernih zakladih, nad katerimi kraljuje hudobni duh, ki mu moremo do živga le o polnočni uri s pomočjo vraga samega. Te ljudske pravljice vsebujejo čisto prav tehtno ledro, ki pa ga je v teku stoletij preletela pravilica in ga more odkriti prav srečno naključje.

Ne da bi upoštevali praznovrje, skušamo dandanes zbrati najprej zgodovinsko dokazilno gradivo o istinosti starih poročil. Sele tedaj ko smo prišli tu do pozitivnih rezultatov, se poslužimo moderne znanosti v obliki čarodejne šibice ali sličnih pripomočkov in aparatov, ki reagirajo na razno rudninsko izžarevanje. Z njih pomočjo — ki le včasih res prav čudovita — preiščemo področje, kjer slutimo, da bi mogel biti zaklad.

Da nam lahko prinese uporaba čarodejne šibice pri kopanju zaklada uspeh, nam dokazuje primer angleškega avtomobilista Malcolmja Cambella, ki je poslal pred nekako enim letom ekspedicijo na Kokosov otok v Pacifiku, da bi iskala tamkaj zaklad, ki ga je zakopal pred več ko sto leti španski pirat Thompson. Voda te ekspedicije je bil elektroinženier Clayton ki je iznašel električno čarodejno šibico, tako zvan metalofon. Ta aparat je imel uspeh, ker je v svoji preciznosti takoj reagiral na kovine. Pred nekaj tedni je mogel Clayton javiti, da se mu je posrečilo s svojim metalofonom najti in dvigniti zaklad, ki predstavlja milijonsko vrednost.

Ta novica je vzbudila v svetu splošno pozornost in kmalu so se pokazale posledice. Pred kratkim je odšla druga angleška ekspedicija v lužno Perzijo, da bi iskala dragocene zaklade, ki so izginili v začetku 18. stoletja v Delhiju. Zgodovina tega zaklada se začne nekako l. 1739, ko je osvojil perzijski šah Nadir mesto Delhi in ga popolnoma izronal. Vendar pa mu ni šlo vse po sreči. Karavana, ki je odšla z mnogoljudnimi naropanimi zakladi v Perzijo, je tragično končala v peščenem viharju v puščavi. Med izgubljenimi zakladi je bil tudi slavn mogulov prestol, izdelan iz masivnega zlata in ki je tehtal nad eno tono, nadalje je bil izgubljen tudi praviljično lep diamant, ki je predstavljal z nekim drugim dragocenim kamnom v mogočnem Buddhovem kipu oči prevrženega boga.

Tudi malo jezero Guatavita v Kolumbiji skriva menda velike zaklade. Pripovedujejo namreč, da so Indijanci skozi stoletja metali ob slavnostnih prilikah dragocenosti v jezero. Cela leta se je trudila neka angleška družba, da bi osušila jezero in dvignila te zaklade. To se ji je tudi do neke mere posrečilo, toda še vedno je pokrivalo 10 m blata dno. Tedaj je izbruhnila vojna in dela so bila ustavljena. Vendar pa so dvignili do takrat že mnogo vsakovrstnih dragocenosti, med njimi tudi krasne smaragde.

Ponovno pozornost vzbujajo zadnje čase fantastični zakladi Inkov, nekdanjih prebivalcev Peruja. Znanstvena raziskavanja potrjujejo njih obstoj in ga razlagajo s tem, da so skrili Inki pri vpadu Spancev 1536, svoje zaklade po otokih jezera Titicaca.

deloma pa jih vrgli v lezero samo.

Pri izkopavanju Inkovih grobov, ki so jih odkrili pri Guayaquilu v Ekuadorju so našli 140 zlatih kep v velikosti citrone, nadalje zlato orožje, verižice in druge dragocenosti. Strokovnjaki raziskujejo še nadalje in pričakujejo še drugih zakladov.

Končno pa naj omenimo še drug zaklad, ki leži baje nekje v starem zidovju Londona. Bilo je v dneh angleške revolucije, ko je poveljnik mesta, polkovnik John Barkstead, zakopal pred begom na Holandsko vse svoje milijonsko premoženje. Polkovniku pa ni bilo usoteno priti do njega. Bil je izdan in izročen poslaniku Karla II. na Holandskem in kasneje usmrčen. Po njegovi smrti si je prizadeval upravljivi Karl II. zamaž, da bi našel zaklad. Tako so dragocenosti še dandanes v osrčju Londona in čakajo, da jih kdo odkrije. Z. S.

GALSKI PETELIN IN NJEGOVI NASPROTNIKI
(Karikatura H. Smrekarja)

ZMOTE, KI SE NE DAJO IZTREBITI

Francis Drake in krompir

Naša koristna gomoljika, ki je ena izmed najpotrebnejših sestavin ljudske hrane, je morda na veke zvezana z imenom Francis Drakea, o katerem pripovedujejo, da je prinesel krompir iz Amerike v Evropo. Že Humboldt je l. 1814. dokazal, da ta slava ne gre imenovanemu možu, ali kljub temu velja še zmerom Drakeu ljudska hvaležnost. V Offenburgu na Baden-

skem so mu celo postavili spomenik natančno 39 let potem, ko je učeni Humboldt razdelil pravljico o zaslugi Francis Drakea. Pač pa vse kaže, da je prvi prinesel krompir iz Amerike neki trgovec s sužnji po imenu Hawkins in ga zasadil na Islandu, kjer ga pa ni nihče upošteval. Sele ko so ga Španci razširili po Italiji in po Burgundiji, se je udomačil tudi po srednji Evropi. Morda pa Francis Drake le ni čisto brez zaslug v krompirjevi zadevi. Raziskovalci slutijo, da se njegovo ime zato spravlja v zvezo s krompirjem, ker je mož morda pred drugimi spoznal važnost novega sadeža in si je močno prizadeval za njega razširjenje.

ZNAMKE PRIPOVEDUJEJO

MODERNA POSTA PRED 2500 LETI

Na seriji znamk, ki jih je izdala Perzija l. 1915., je bila upodobljena stara slika s Darijem Velikim na prestolu.

Pred Darijem so imeli v Perziji čuden »poštni sistem«: vžgali so sporočilo v obrito glavo sužnja. Počasi so lasje spet zrastle in suženj se je moral podati na pot k naslovniku. Pri njegovem prihodu so mu glavo znova obrili in tako so mogli čitati sporočilo. Darj je uvedel pred nekakimi 2500 leti »modernejši« sistem; uvedel je za nujna sporočila konjsko službo med najvažnejšimi mesti. Dandanes pa je tudi že v Perziji poštni avto izpodrinil konjsko in dromedarsko pošto. Železnice pa še danes ne poznajo v Perziji.

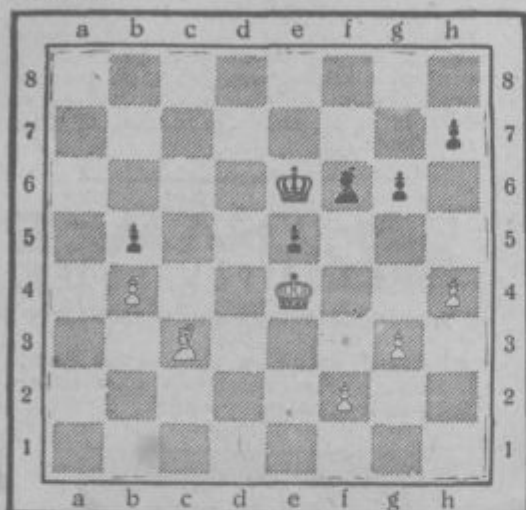

SAH

PRVOVRSTNA KONČNICA

Beli: Lisičin   Črni: Loewenfiach

Naslednja pozicija je nastala pred kratkim na nekem treninškem turnirju leningrajskih mojstrov:

Črni je napravil potezo 1... Lf6-e7 in je istočasno ponudil remis. Beli je ponudbo odklonil in igral:

2. Lc3-e1	Le7-d8
3. f2-f3	Ld8-b6
4. g3-g4	h7-h5
5. g4 : h5	g6 : h5
6. Le1-e3	Lb6-c7
7. Lc3-b2	Le7-d6
8. Lb2-c3	Ld6-e7
9. Lc3 : e5 (?)	Le7 : b4

Sedaj je beli predlagal remis. Navidezno zadostuje belemu, da žrtvuje tekača za svojega b-kmeta, da onemogoči črnemu dobiček. Sedaj pa je črni odklonil ponudbo. In, kakor dokazuje nadaljevanje, po vsej pravici. Razvije se končnica, katere potek je pri tej anostavni poziciji nenavadno zanimiv. Grozi Le7. Za 10. f4 pride 11. f5+, Kf7 12.Kd5, Lf2, nakar se more razviti drastična remis varianta:

13. Lec3, L : h4
14. Ke5, Lg3
15. K : b5, h4
16. Ld4, h3
17. Lg1, Kf6
18. Ke4, K : f5
19. Kd3, Kf4
20. Ke2, Ke4
21. Kf1, Kf3
22. Lf2! h2
23. Lg1!! remis.

Črni pa mora to akcijo za patom preprečiti s tem, da pri 19. potezi Le7! igra: Ke3, Kg4! 21. Kf2, Ld6 22. Kf1, Kf3 in dobi,

10. Le5-g3   Lb4-e3

Sedaj grozi b-kmet s prodiranjem.

11. Ke4-d3   Lc3-e5

12. Lg3-e1   ...

Jasno je, da pomeni za belega zamenjava takojšen polom.

12. ...   Ke6-f5

13. Kd3-e3   Le5-f6!

Beli je na prisilni potezi. Za 14. Ke2 pride Kf4. Po potezi tekača mora beli žrtvovati h-kmeta, ako noče pustiti b-kmeta naprej.

14. f3-f4!   Lf6-b2!

15. Le1-2   Lb2-g7

16. Ld2-b4   Lg7-f6

17. Lb4-e1   Lf6-e7!

18. Ke3-f3   Le7-d6

19. Le1-d2   Ld6-e7!

Izšli žrtvovanje f-kmeta. Po 20. Kg3 odloči Ke4; črni tekač je zaposlen z zadrževanjem b-kmeta.

20. Ld2-c3   Lc7 : f4

21. Lc3-b4   Lf4-e5

22. Lb4-a5   Le5-f6

23. La5-e1   Lf6-e7!

24. Kf3-g3   ...

Beli je stal pred težkimi odločitvami: ali žrtvovati h-kmeta, ali pa pustiti b-kmeta naprej, ali pa prepustiti črnemu kralju odprto pot. Odločil se je za zadnje zlo.

24. ...   Kf5-e4

25. Le1-a5   Le7-d6+

26. Kg3-g2   Ke4-f4

27. Kf2-b3   Ld6-c5

Ne takoj 27... Kf3 zaradi 28. Le7!!

28. La5-e1   Kf4-e3

29. Kf3-g2   ...

To črnemu oiaša delo. Toda tudi sicer dobi črni metodično po

29. La5, Ke2

30. Lc3, Kd3

31. La5, Kc4

32. Ld2, Lb4

33. Lg5, Lc3

34. Le7, Ld4

35. Ke3, Le5

36. Lf6, b4

37. Kf3, Ld4

38. Le7, b3

39. Le3, Kc3

poleg Kc2 in Le5

29. ...

30. Le1-a5

31. Kf2-b3

Ke3-e2

Le5-f2

Lf2-e1

Beli kapitulira. Variante izvirajo iz analize mojstra H. Loewenfiacha.

Rešitev problema 31 v št. 26.

1. Da4-a1, Lb1 : e4 (a) 2. f3 : e4 1... Lc1-e3 (b) 2. Da1 : e5!! 1... Lc1-b2 (c) 2. Ta6-a2! 1... Lc1-a3 (d) 2. Ta6 : a3.

Rešitev problema 32 v št. 26.

1. e3-e4, Tf4 : f5 2. Sc7-e8 1... Tf4-e4, 2. Sc7-d5 1... Tf4-h4 2. d3-d4.